

ՈՐԱԿԻ Ե ԽԱՅՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՍՐՈՒՆՔ

Կողմնացույցը կորցրած արշավախմբի ենթ ննան: Զայլ առ քայլ, ձեղի առ ձեղի հեռանում ենթ մեր ավանդական, հնավանդ կենտրոնից եւ հասնում մի անորոշ, անծանոթ կետի, ավելի ձից՝ ամդրումնից, - որի դրվկին կանգնած՝ որոնող հայցին վիճություն ենթ հանազգային, հաճահայկական կենտրոնը, բաղադրական-մեծական մեր միջնաբերդո:

Մինչեւ հինգ տարի առաջ բնակ տեսք չունեիմ նման որոնվածների, կողմնացոյցը մեր ձեռքով էր: Մեր Երիշաներն անգամ, նույնիսկ հեռաստաններում ծնված մեր նանուկները գիտեին այդ միջնաբերերի տեղը՝ բախտաճայր Երեւանի սրուն, խորհրդարան-նախագահական դաւալս-կառավարության շենք Եռակոյնին: Նույնիսկ սովետական տարիներին այդ միջնաբերերը մնաց կանգուն, գրեթե աներե: Ազգահավաքի դատավան սկզբ, մետականությունը հարգելու իշտա, ազգային նշակույքն ու գիտությունը զարգացնելու օրինակ, ուժացնան դեմ դայլարի գենի եւ համազգային մեկության գաղափարի կովան:

Ու եր եկան ավելի դայնաց օրեր, Վերականգնեցին մեր ազգային անկախ մետականությունը, կրպի, անողոք դայնարի միջոցով եւ անձնազոհությամբ կարողացան ես թերել մեզնից խլված տարածներ ու լծել վերաշինության գործին: Դայը կրկին ինչպիսի հայ զգաց, մետականատեր ու հղարտ: Դայ լինելը կրկին հմաս սասցավ, բովանդակություն ու հեռանկար: Դայասանակենության զաղափարը դարձավ ծրագիր, գործ, մասնակցություն: Նյութական հմասունք, հոգեւոր առողջունք, լորբիինքի ժեսակետից հայը ամեն տեղ իրեն զգաց հանձնառու եւ դաշտախանատու, ի խնդիր հայկական մետության հզորացումին:

Անցումային այլ շրջանը հետև չեղավ, թվարին օրեւ աղբեցին բոլորս: Ունան դասային եղան, ուրիշներ դասակարգ փոխեցին, իսկ ուրիշներ՝ երկիր եւ ազգություն: Գործեցին անների սիսալներ: Զկարողացան արտագաղթը փոխարիննել ներգաղթով, փնթիությունը՝ կազմակերպվածությամբ, ընչափացությունը՝ ժումկալությամբ, կաշառակերությունը՝ դարկետությամբ, դաշտականությունը՝ դաշտականաթողությամբ, անդատասխանաւությունը՝ դատասխանաւությամբ, այլասերվածությունը՝ հայենասիրությամբ:

Բայց ամենամեծ սխալը եղավ այն, որ մինչ հարվածն ու հարվածները ակնկալում էին դրսից, դեռական ամուր կարծված եռանկյունին՝ միջնաբերդը գրավեց ներսից, օգտվելով մեր ժողովրդի մեծ հասկածի բաղադրական անգրագիտությունից: Արկածախնդիր, կիսագրազետ (այսինքն ավելի վտանգավոր՝ բան անգրագետը), փառասեր, անհայրենի եւ աղազգային մարդկանց մի խմբակ, որը ռազմական, դիվանագիտական, Վարչական ու բարոյական հոդի վրա սխալ սխալի ետևից թույլ տալով, արժանավոր հեղինակություններին վարկարեկելով, ազգը ճասնատելով, ատելություն եւ անմիաբանություն սերմանելով, դատերազմ իրահելով եւ դրա հետեւան մարդկային ու տարածային կորուսների դատասխանաւուսությունը չսահմանելով ու դեռ դաշտունի վրա՝ նոր կորուսների առաջնորդելով երկիր, ժողովուրոր, մետսություն:

Սի անձ նկատի չունեն, այլ ամբողջ խաժանութը, որը հայրենին ու ղետությունը ցփորում է սեփական գրդանի, անձնական ունեցվածքի հետ։ Ու դեռ մտածում, իրենց դարագիւի հետ միասին, թե առաջա դաշնաբանը իրենց հանար ի՞նչ տեղ է վերապահելու դաշնության դասագրերում։ Ու դեռ, իրենց հյալլագոզության դաշնառով հայրենազրկված, ունեցերկված, մեկ օրից մյուսը թափառական դրածած արցախահայությանը սաստում է եւ զգուշացնում՝ հայրենասիրությանք չզբաղվել, այսինքն չկազմակերպվել, հրաժարվել Արցախի դետականությունը նարմանալոր իմա-որ լայրուա տակառանու օպառահարի։

Այս մարդկությունը լինելով զարգույց դատավաճարու հարցագույց։ Այդ մարդկի եթե այդպես են վերաբերվում արցախահայության հետ, աղա ինչպես են վերաբերվելու 11 միլիոնանց Սփյուռքի հետ։ Գոնե դարձեց լինեն, ինչպես 1923 թ.հն Ալեքսանդր Մյասնիկյանը, որն իրեն այցելած նշանավոր ռամկավար գործիչ Արտակ Ղարբինյանին խոստվանել էր, որ իրենին «ամենայն հայոց կառավարություն» չեն, այլ՝ Երկիրը սովոր ու հիմնարարությունների ծրագրավորութեաց իրլոր տեսական օրգանեւէր։

կամրդական պարագաները պահպանություն ունեն դաշտավայրում:

Ու դեռ կան ճարդիկ, որն դեռևս սպասում էն, օրինակ, որ «հայրենի կառավարությունը» ներկայացուցիչ կուլտարկի կրոնների խաչմերով ու եկեղեցների մայրաբանական երուսաղեմ՝ դաշտաներու հայության հաճածիսարհային նշանակության նաև անձնեն ու հրայիսնենք Անրու բարսելով:

«Պարոն Ռոթ, վիորձում եք ՀՀ վարչապետից ավելի հայ լիսել»

Բունդեսթագի արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի նախագահ Միհեյել Ռոբը շ-ի հարթակում այստես է արձագանելի Ադրբեյջանի՝ ՄԱԿ-ի կիմայի փոփոխության վերաբերյալ գագարնաժողովը՝ COP29-ը հյուրընկալելու փաստին « Ձեմ հասկանում ինչո՞ւ է ռազմական ուժ կիրառող պետրիտար դարձեատրվում: Ադրբեյջանը դեռ դեմք է աղացուցի, որ դատաս է խաղաղ համագոյակցության, Քայաստանի տարածքային ամբողջականության ճանաչման»: Ուղի գրառմանը նոյն հարթակում դատասկանելի է «Ադրբեյջանի գերմանացի բարեկամներ» անվանյալ օգտատերը, որ գործում է Բեռլինում՝ Բավի դեսպանի հրահանգով: «Ձեր սիրելի դատերազմական հանցագործ Քայաստանը այդ հարցում լիովին աջակցել է Ադրբեյջանին: Խնդիր կա՝ փորձում եք Քայաստանի վաշարեաց ավելի հայ լինել»:

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

ԴՐԱ ԿԵՏԻ ՍԱԿԱՆԻ ՄՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

Unshly tui hlezni խաղաղության պայմանագիրը

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶԱՏՐՅԱՆ

32 հայ ռազմագերիների վերադարձն իհարկե դրական նրբերանգ հաղորդեց հայկական կյանքին տարեմուտից առաջ, ափսոս միայն, որ «Բոլորը բոլորի դիմաց» սկզբունքը այնքան էլ չի գործում, եւ Բաբի բանտում են տասնյակ հայ գերիներ, այդ թվում Արցախի նախկին ղեկավարները, ինչդեռ նաև ցավաիրեն վեցին դահին չեղյալ դարձավ բավական ծանր առողջական վիճակում գտնվող լիբանանահայ Վիզեն Էռլուցեյանի վերադարձը. Ի՞նչ նկատառունով՝ դարգ չդարձավ: Պարզ չէ նաեւ, թե որքան ռազմագերի կա Բաբի բանտում (Արցախի նախկին ՄՄԴ Արտակ Բեգլարյանի ըվալներով՝ 23), արդյո՞ք կան չհայտարարված, չնույնականացված գերիներ, եւ ի՞նչ դայմաներ է դնելու Բարուն նրանց ազա արձակման համար:

Գերիների վերադարձը Երկրների միջեւ վսահության ամրապնդման գործակից է համարում Ռայաստանի իշխանությունը, անկախ նրանից՝ սկզբունքուն ինչչ եւ ո՞ւմ ջաների արդյունքում հնարավոր դարձավ դա, եւ, անուուց, ըստիհանուր անքարենողաս վարկանիշի դարագայում՝ իշխանության հաշվին է դրական միավոր գորանցվում գերիների վերադարձով։ Ըստիհության ներկայացուցիչներից ոմանք համարում են, որ գերիների վերադարձի արդյունքում հավանաբար իշխանությանը, ավելի ուշ՝ Շայաստանին էլի գիրումներ են դարձադրվում, ննացյալ գերիների դարագան եւս վերագրվում

Ե նոր զիջումներ դարտադրելուն: Խշանական-ները գերիների վերադարձ համարում են Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ վստահության ամրապնդման ուղղությամբ դրական բայլ, **Արկուլ Փաշինյանը** Դեռի ծով ելի չունեցող երկրների նախարարական համադիմանը այն անվանել է մի գրոյական կետ (Էս գրոյական կետը որ ասկում է՝ սարսափ է առաջացնում, բանի որ հիեցեցնում է, որ Արցախի հարցում գրոյական կետից սկսելու բարձրաձայնումը Արցախի կորստին հաճախեցրեց) դեռի խաղաղության ուղղությամբ ջամփերը:

4

Հայաստան-Արցախ-Սփյուռք՝ Յաջորդ դարաշրջանը դիմագրաւելու մեծ մարտահրաւերին առջել Տամապատին մասի չափութեաններուն լատորուանին

Ապագային ցանց չափութեալսարու կադունդայր

Դոկտոր ԱՐԵՍԻՔԻ ԿԵՇՆԵԱՆ

Տարբեր եւ բնական դայմաններու տակ սովորական նախաձեռնութիւն մը դիմի ըլլար ժամանակ յատկացնել տարեվերջի այս օրերում՝ յետաղարձ ակնարկ մը նետելու, եւ անաշառ ու համարձակ բնութեմնէ անցընելու համար անցնող տարին, եւ անոր ընթացքին ձեռք բերուած իրազործումները, ինչողէս նաև ճանաւանդ այդ վերջիններուն զուգահեռ նետելու այն ձախողութիւնները, որոնք դիմի բնականաբար չուզէին որ կրկնուեին արագօրէն մօտեցող յաջորդ ժամանակաշրջանի ընթացքին:

Այս անգամ սակայն այս աւելի լուրջ է կացութիւնը: Աշխարհաւարած ամբողջ հայութեան զիսակից հատուածը, թէ հայաստանարնակը, թէ բնագադրածը Արցախէն, եւ թէ սիհիսխարնակը, այս համարուանին կը գտնուին ինընավուութեան այս աւելի անյետաձգելի, ծանրակշու դարսաւրութեան առջևն: Արդարեւ, Վերջացող փորորկայից այս սարհն եւ յաևկամէս անոր աղետայի վերջին անիմերն արնաւածեմին օմատօնին անորոք մէր ազօ:

Գիտակից հայուն համար ոչ թէ տարեցան մըն է, որ կաւարժի այս օրերուն, այլ աճբողջ դարացան մըն է, որ կ աւարժի դառն դայձաններու տակ: Այդ դարացանը սկսաւ Մեծ Եղիշևի վաղորդայնին եւ շարունակութեցաւ աճբողջ մէկ դար: Անոր ընթացքին հայ ազգի բեկորները անցան իրարայացորդ գոյատեման դպյակի լշագոյն հանգրուաներէն: Խորհրդային կարգերու եօթ տասնամեակներուն ընթացքին, բռնի ստեղծուած ներին խաղաղութեան ընորիիւ, Վերածնաւ Կայաստան երկիրը եւ նշաւ բարխակիրը յառաջադէմ երկիրներու շարին: Այդ եօթանասուն

Դայմաններուն կղղին, Հայաստանաբնակ մեր ժողովուրդը ստիծեց ազգային հմարտութեան արժանի ճարտարարութեան, գիտութին, ճշակոյք, եւ այդ բոլոր բնագաւառներուն նեչ՝ համաշխարհային բարձրագոյն նակարդակով մտարական մարդոյժ մը, որ հմարտութեան դաշտաներ տուաւ աշխարհատարած ամբողջ հայութեան, ներառեալ նոյնիսկ անոնց, որոնի ժիրող ռեժիմին դէմ իրենց ունեցած հակակրամը կը սուրադասէին հայրենինին այլամէս վայելած աննախառէկ վերելիին: Նոյն այդ օրերուն, այսդէս կոչուած մեր «Քռնագրաւուած Ներին հոդերուն» նկամաճը, հայ ժողովուրդին դահանջը եւ ընդզումը երթալով դարձաւ արդար բողոքի համազային շարժում մը: Եր յանկատօ, բոլորվին անկախաբար մեր ունեցած սահմանափակ միջոցներէն, արիքը ստիծուեցաւ վերջադէս բարաբարականորէն անկախացնելու Հայաստանը, աշխարհատարած հայութիմը յուսաց, թէ հասած էր իշեալական դահը աւելի եւս ծաղկեցնելու համար իր հայրենիիը: Իսկամէս ալ, հերոսական Արցախեան շարժումով ստիծուեցաւ Արցախի անկախ հանրապետութիւնը, մինչ սփիտքահայութեան ստուա շրջանակները հաւատացին, թէ ի վերջոյ ստիծուած էր հայութեան իշխական տեալյան եւ նոյնիսկ յափտենական հաւաքիւ ուստանաք Այս Երևան:

Խարիսխ դաշնալիք Մայր Երկիրը:
Սինչ այս բոլոր տեղի կրնենային մայր հողին
Վրայ, ի դատի հայ Սփիտիքին, Եղեռնի արհակիր-
թն ծնունդ առած այդ բազմամիջին անետ մնա-
ցած հաւաքանութիւնը, չունենալով աղափ-
փութեան որեւէ յեւարան, փոխան դարձալու փո-
փանալու եւ լուծուելու աշխարհի օսարացման
հակայ ովկիանոսին մէջ, ընթիսկառակը՝

15

ԱՆԱՐԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

«Տայաստանում, բացի Երկկողմանի
հարգանքից եւ սիրությունից, ուրիշ բան չի եղել»

թվականից հետո, երբ դասերազմի վերջում էվակուացիա եղավ: Տարեր մասնագիտությունների ժր հրեաներ եկան: Երկար ժամանակ, 1970-ական թվականների սկզբից, բավականին մեծախանակ հրեա քժիշտներ են եղել այստեղ, եվրոպական լավագործ ճակարդակի, օրինակ Հունավիշերը, որը թիր-կոկորդականջաբան էր, Լեինը, որ լավ նյարդաբան էր: Վիրարույժներ կային նրանցից մեկն էր հայ- հրեա ծնողների զավակ Բաղայանը: Բրեժենիկ իշխանության ժամանակ էլ շատ հրեաներ եկան Դայատան: Դա այն ժամանակ էր, երբ կտրով արգելվում էր հրեաներին եւ ոչ հրեաներին զնալ իւրայի բնակվելու: Մարդիկ 10-12 կետից բաղկացած հարաւայր են ամսուր Ալեքսանդր Ներսոսյան:

-**Եթե կարող ասել:** Խորհրդահյ իշ-
ասնությունը փլուզել է առ կրոնական
վեճնորոններ, դրանց թվում նաև հրեա-
կան կենտրոնը, որի մասին մոտ 30 տա-
րվա ընթացքում Հայաստանի ղետական
ժամանակներն ինձ չեն կարողանում դա-
բախանակել՝ ի՞նչ է եղել իրականում:
Մեհրաբովը (Բարտարապետ Բորիս
Մեհրաբյանը (1870-1936): 1906-1911
թ-ին գծել է Երեւանի՝ մինչ այդ
դրություն ունեցած ամենամարա-
ժան քարտզը- Ան. Յ.) ստեղծած քարտ-
զում, որը մինչեւ հիմա գտնվում է Երեւա-
նի դատավայրական թանգարանում, նշված
ուն թե սինագոգը, թե հրեական գերեզ-
մանառունը, Երկուսն էլ չեն դահղան-
ելի: Մրա մասին էլ կարելի է երկար խո-
ւել եւ հարց աս՝ ինչո՞ւ են դրամի փլուզ-
ելի: Կարելի էր սինագոգը դարձնել հի-
շատակի թանգարան եւ հարցնել նաև՝
ինչո՞ւ այսօր Երեւանի մասին դատնող
ոչ մի գրիում չի արձանագրված, որ հրեա-
կան միջուկը են ապրել, հրեական Երկու հանայն
եղել բաղադրությունը: Հասակ գիտեմ որքան
առաջ է բնակվել Երեւանում, եւ որ հրեա-
կան միջուկը թիվը եղել բնակչության մոտ 17 տո-
կուու: ճիշճ է, սա՝ մինչեւ 1918 թվակա-
նությ, քանզի 1915-18-ին հրեաների արեւե-
տական հանայնք զնաց դեղի Պարսկաս-
տան, եւ այսօր այնտեղ կան բավական
քաշ հրեաներ, որ կրում են հայկական
անուններուն պատճեններ:

-Ո՞ւ առօսիր միենք են բարեկ

-ՈՐ Ազգասիւսաց է դրան:

-Օրինակ՝ Աբրյան: Եվրոպայի աշեմազի հրեաները, որ աղբել են այդ շօջանում, ըստ արխիվային գիտելիքների, Հայաստանից գնացել են, երբ Վերջին հայմանագիր է կնիքի Ռուսաստանի հետ՝ գաղանալով խորհրդային: «Նոյն Երկրի հրեաները» մեր հրաւարակած գրում հետաքրքրական փաստ կան նաև այդ շօջանի վերաբերյալ: Սայդինյան բռնականության ժամանակ հրեաներին վեցացնում էին, կամ՝ գնդակահարում, կամ՝ ախորությամբ: Այդ դաշճառով մինչեւ 1930-ականների վերջը Հայաստանում առաջարկած հրեա չէր մնացել: Մինչեւ Հայաստանի խորհրդային դաշնայլը, հրեաների կոնդակս (խիս) բնակավայրը եղել է Երևանը: Այսօտեւ ենք սաստը 1941

նամատուն։ Փակը ասօն, իս ուս
նման բան չի եղել։ Քղարս ասում էի, որ
հրեա եմ, իմ հայկական ցըալաքը զի-
ս्त, որ հրեա եմ, բացի Երկրողնանի
հարգանքից եւ սիրոց՝ ուրիշ բան չի ե-
ղել։ Իսկ Ռուսաստանում սիհղված էի
ուժով ցոյց տալ, որ հրեա եմ, ոչ թե աչ-
ելու փախցնելով։

Եղանակը կազմության համար է:

თავისუფალ ხაზი: დანერგებული მომავალი განვითარებული ხაზი:

-Ու միայն: Գերմանիայում նաեւ գերմանացի բաղաքական գործիչներն են կրում այն ժամանակ, երբ սինազոր են այցելում, կամ ուզում են ընդգծել հրեաների հանդեղ իրենց համերաշխությունը, հարգանքը:

-Այս: 1986-ից ցայսօր, աշխատելու բժշկական ինսիտուտում, մեր օրենքներն են հարգել, շարաթ օրերին չեն աշխատել, կիրան դնում են, ճորութահում են:

- Մասնագիտությամբ բժիշկ եք:
- Կենսաբան եմ: Բայց ինստիտուտում

ստվորելու տարիներից՝ սկսել է գրաղյուղը բժշկական խնդիրներով. Դիմումային առաջին աշխատանիւ եղել է մասհետ ների վետարերյալ, իսկ հետո տեղափոխվեցի Շոռաքաց հետարքի՝ Կենսարիթ մալոգիայի կենտրոն, որ հետազոտում էր թե մարդու եւ սիեզերի կապը որբանու և ազդում մարդու վրա, ինչու եւ կարելի է որիմերով ճանաչել սկսվող հիվանդությունը եւ այլն: Գրել էի մեծագույն աշխատություններ, հասել էի թեկնածուականը դաշտամանելու փովին, սակայն այդտեղ Վերօնակեց դրեից բժշկությանը բանի որ 1986-ից հետո այստեղ զուգահեռ արդեն զարգանում էր հրեական շարժումը: Մթնոլորտը թույլ էր տալիս զարգացումը դաշտերից դուրս էր գալիս 1991-ին զգացիներ, որ կարող են լեզաւացնել եւ նույն տարում ընկերությունը՝ **հզոր Ուլանովսկին**, որ հիմա ապրում է Խորյուրում, եւ ես, Յայաստանում հիմնադրեցին հրեական համայնքը: Մեկ տարի գործունեություն ծավալեցին՝ որդես մեկ համայնք, բայց բանի որ Յայաստանի օրենսդրությունը չէր արտօնում, որ հասարակական կազմակերպությունը կրոնական գործունեություն ծավալի, 1992-ին ստիպված գրանցեցին նաև կրոնական համայնքը եւ բաժանվեցին: Եղորդ դարձավ համայնքի, ես՝ կրոնական համայնքի նախագահ:

-Ղոփ որոշեցիք դառնալ բարունակություն:

-1980-ականներից հստակ էր իմ որոշումը՝ զբաղվել հրեաների՝ դեմքի մշակումը ու լրացն մերժությունը:

-ԵՐԱԾՈՒՅԹԻ ՊՐԵԲՈՒՄՆ ԵՐ ՊԱՏԾԱ-

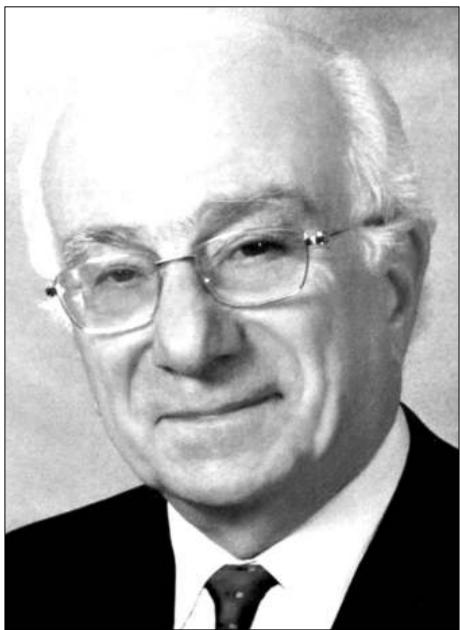
- Ոչ, իմ մեջ ինքնության որոնումը եղել է փոխություն, իրեական մթնոլորտ է եղել մեր ամբ: Խոսում էիմ իդիս եւ ռուտերն 1915-ին Օդեսայում ծնված, 2006 թվականին այս աշխարհը թողած հորս լեզուն իդիսն էր, ռուտերն ստվորել էր 20 տարեկանից հետո: Դորսարդու էվակուացիան Հայաստան, երբ Օդեսան 1941-ին հանձնեցին գերմանացիներին: Մյուս հորարդու եւ տաշիկիս ուղարկեցին Տաշտին: Դորեղայրներու գերմանացիներին ճանաչում էին առաջին դատերազմից եւ չին կարծում, թե վասնավոր կյինի նրանի մնացին Օդեսայում եւ ընտանիքներով՝ 37 հոգով զոհվեցին: Պատրազմից հետո, 1948-ին, տաշիկս եւ հորարդու Տաշտինից վերադարձան, չգիտեին որ տեղայրը: Մի քանի տարի հետո գտան իրար, հորարդու եկավ Հայաստան, նրան դուր եկավ երկիրը: Այս ժամանակ ներկայիս «Երևան» հյուրանոցը «Ինտուիտսն» էր, դրա ռեսուրսներու վեկավակը Պարզ է, որ ռեսուրսնում բազմամարդ հավաքներ էին լինում իրեաներ էին գալիս, Սասանիսլավսկի թատրոնում բազմաթիվ իրեաներ կային գալիս էին ռեսուրսն՝ սուրճ խմելու: Դոր էլ դուր էր եկել Հայաստանը, տեղի հարգալից մթնոլորտը, քանի որ դատերազմից հետո Օդեսայի դատերը շատ ուժու փոխվել էին: Եթեն պատրազմանը տապալու

Հիայից Մոլորվա էր զնացել, այնտեղից՝ Ուկրաինա՝ Օդեսա: Այդ ժամանակ հակարեական ղոգորմներ են եղել, շատեր զիվվել են: Դեռագյուղ էլ 50-60-ականներին Օդեսայում որեւէ մեկի ուսքը հրաների, մոլորվացիների համար չէր գնում, բայց բանի որ հրեաները շատ էին, նոյնիսկ ոչ հրեաներն էլ իդիշն շրադետում էին: Յոր այնան էր դուր եկել Յայասանը, որ նայրիկիս էլ այստեղ թերեց, եթե ես այստեղ ծնվեցի: Տաճ փոքրն են: Եղբայրներ եկել են Յայասան հանգստանայուր, բայց այստեղ չեն ապրել: Յորս, մորս, ինձ համար այստեղ կարեւոր այն էր, որ ազգային խորականություն, հակասենականություն չկար: Յոր Յայասանում 80 տկոսով հենց դա է դահիլ: Բայց եթե «Արարաք» Օդեսայի «Զեռնոնրեցի» հետ էր խաղում, հայրս Օդեսային էր դաշտանում, ես՝ «Արարաքին»: Ինձ համար շատ կարեւոր է եղել, որ Յայասանում չի վնասվել իմ ազգային ընկալումը՝ ոչ ներսում, ոչ դրում: Այն, որ ես հայերեն եմ խոսում, հորս ընորհիկ է: 6 տարեկանուան հայրս ինձ հայկական մանկապարտեզ ուղարկեց, մինչ այդ նայրս էր տանն ինձ դահում: Մայրս հարցրեց հորս՝ ինչո՞ւ հայկական, ոչ ես եմ խոսում, ոչ որ ես խոսում հայերեն: Ես ես զնացի Նելսոն Ստեփանյանի անվան մանկադարսեզ: Մեկ տարվա մեջ այնան արագ հայերեն սովորեցի, որ եթե Մոսկվա գնացի տափակիս այցի, կովկասյան ահապու առօգանությամբ էի ռուտերեն խոսում: Տաս կատակով ասաց՝ «այս հայը որտեղից եկավ»:

- Երևանում որտեղ էի բնակվում:
-Երբ 1961-ին Մերգելյան հիմստեսուի
մոտ բնակելի շենքը կառուցեցին, հենց
սկզբից այդտեղ էլ բնակվեցին, հաճա-
խեցի 132 ռուսական դրորոց: Դրոր-
ուում հայերեն չեմ սովորել: Առաջին դա-
սարանում զգացի, որ այբովենից ա-
ռաջ չեմ կարող զնալ, ել հաճածայն
ժամանակին գործող օրենքի, իրեւ ազ-
գային փորձամասության ներկայացու-
ցիս, ապաստահ հաւերենի ուստեղի:

-Ժամանակի սխալն է Եղել, քանի
որ հրեաների համար չկա անհարթա-
հարելի լեզու: Երեք ուսուցիչների
մեռն է Եղել:

-Երեսի ղամաշառն այն էր, որ տանը ուրեմն մեկը չէր կարող ինձ օգնել: Կային տղաներ, ինձնից մեծ տարինվ, որ անցնում էին հայերեն, խոսում էին: Ես ոչ թե չէի ուզում, այլ չէի կարողանում կիրք, գրագիտ խոսել, բանի որ փողոցում են սովորել: Շեմը որել էի ռուսերենի ու անգլերենի վրա, բանի որ իդիշը, փառը Ասծոն, տան էի սովորում: Խորհրդային իշխանությունների ժամանակ ոչ միայն հրեաների վրա, այլ ճնշում կար, որ ստեղծվեր խորհրդային մարդ՝ առանց մշակույթի, դասմության, մի բան, որի ոժեղը կը լուսաբանեմ: Եթե ուզում որ հետևող դաշտում է փուչիկ: Ես դա զգացել եմ մեր համայնքի մեջ. Ասիմիլացիայի (ձուլման) գործընթացը ինչպա՞ս է փոխում մասնելակերպը: Չեմ ուզում որեւէ մեկին նեղացնել: Ասում են՝ մենք հրեա ենք, բայց մասնելակերպը նկատելի փոփոխվում է: Ծփելով Ռուսաստանի, Ուկրաինայի, Բելառուսի, ԱՄՆ-ի հրեաների հետ, նկատելի է, որ տարբերությունը շատ մեծ է: Նույնիսկ Գլենդել չի կամ էլ Բրայթլինչ, ուղղակի զնոսված վիճակ է, զարգացում չկա: Կարող է 20 տարի առաջ դատամած անեկողոք լեզ նորից դատանեն, 20 տարի հետո էլ նոյնօն ես տեսնում: Իմ հայ ընկերներից շատերն էլ Գլենդելից նոյն դատառուվ դուրս եկան: Դրեաները սահմանափակվել են Բրայթլինչում, նրանց նյու Յորք այնտեղ է: Ինչուս հայերի հաճախ լրացնեն գույնում՝ 4

Հայաստան-Արցախ-Սփիհով յաջորդ դարաշրջանը դիմագրաւելու մեծ մարտահրաւելիքին առջել

նայ որդեգրել տրամաբանական, համոզիչ եւ յոյս Ծերենչող այն ճանադարիները, որոնց յառաջիկայ ամիսներուն եւ տարիներուն ընթացքին աշխարհաւարած հայութիւնը կրնան անգամ ճը եւս առաջնորդել դեղի վերականգնում: **Անհրաժեշտ հսկայական այս աշխատանին ձեռնարկելը եւ մանաւանդ զայն ազգովին առաւելագոյն յաջողութեամբ գլուխ հանելը արտասովոր տիտանային մարտարաւել ճը է անկասկած:**

Սակայն եթէ ոչ ամբողջովին, գրնէ մեծ չափով դժվար է յաջողինին այս դժուար առաջընթեան մէջ, որմեսզի իսկապէս դուր գանի այսօրուան ֆիզիքական եւ հոգեքանական ջլաշից փլատակներուն տակէն:

Այս անգամ, մարթելի այս նոր վերածունդը դիմք է անողայնան կանգնած ըլլայ գործնական, դիւնագիտական, ռազմավարական եւ Տնտեսական տոկուն խարիսխներու վրայ:

Բնականաբար խոռորդագոյն հարցը այն է, թէ ինչպէս դեմք է ձեռնարկենք անյետաձգելի այս հաւաքական աշխատանքին:

Որբան իսկապէս տիտանային է այս աշխատանքը, նոյնին ալ դարձապէս միաժամանակ է եւ կամ ընդհակառակը՝ մտաւրական ամբարտաւանութիւն է յաւակնիր, թէ մէկ յօդրածի մէջ կարելի է արդէն իսկ դարտասխաններ առաջարկել վերելի լրազնյա հարցադրումնին:

Նետեաբար այս յօդուածն առաջնորդող առաջին բայլ մը միայն նկատելով, զայն բաց հրաւեր մը կը նկատեն ուղղուած համայն հայութեան, որմէսզի այս խրիհն նիթիքն լուծում բերելու ատակ swarբեր բնագաւառներու մէջ գտնուող մեր մտարականութիւնն բարոյապէս դարտաւոր ու նաեւ ազա զգայ դատասխաններ առաջարկելու:

Չաղաքական պատմություններ, որոնք առաջին անգամ հայոց ազգական պատմություններ են և առաջին անգամ հայոց ազգական պատմություններ են աշխարհում:

Անցրած կազմակերպիչ նարին նը: Ուրիշ խօսքով՝ հայաստանաբնակ եւ սփիտաբնակ աւրբեր հիսամներու մասնակցութեանը եւ բաժնագոյն մակարդակով դարսի ստեղծել արհեստավարժ Ազգային Ռազմավարութեան գերատեսչութիւն մն Խաչ Բահամարութիւն մն:

թիւս սը կան մարտարդութիւս սը:
Դեմքառար այս հանգրուանին սփող-
դար դիմի սպասենք Եւ ակնկալենք, որ
ուսուվ ի դաշտախան այս մարտարդու-
թիւս սը կան մարտարդութիւս սը:

Մինչ այդ, սակայն, որդես միայն սկիզբ այս յօդուածով կատարած մարտահրաւերիս, նախաձեռնութիւնը դիմա առնեն շատ լայն գիծերու մէջ միայն, թուարկելու եւ բնութագրելու համար ազգային մեր այսօրուան կառոյցներուն մէջ առկայ այն խորքային և պարուիլներն ու ճեղքերը, որոնք ըստ ինձի գիտաւոր դաշտաները հանդիսացան որդեսզի անցեալ շրջանին այսման և կար դուրս գայ մեր ազգը միջազգային քամերաբեմին վրայ եւ հսկական դիմադրութիւն չկարենալ առլաւաբերել իր ուժը և սատարուող պահ-

այ ցուցաբեկը իր լրճ զատարութ առա-
ւոր սարդանիներուն:

Առաջին եւ մեծագոյն ձախողութիւնը,
դիւանագիտական եւ ռազմական ամօ-
թալի անդարտաստութիւնն էր եւ անոր
իրեւ հետեւանք Արցախի կորուսը: Մինչ
երեսուն տարիներ առաջ, բազմադարեան
դատմական Յայաւառանի այլ անբաժա-
նելի մասնիկը վերագտած էր իր անկա-
խութիւնը, այսոր զայն ամբողջովին կոր-
պարագաւ էին:

Նոյնիան դատապարտելի, անհաւատալի է անօթալի է այն դարագան, որ այդ կորուսի վաղորդայնին, մինչեւ այսօ, ոչ մեծ նկատելի հայկական լուրջ ծրագր կը տեսնուի հորիզոնին Վրայ, դիանագիտական կամ այլ կերպերով, հակայարձական ծեռնարկելու եւ ջանալու վերսիթետ կանգնի ճարդկային, մշակութային եւ ազգային ամհաւութելի այն հարստութեան, որ համարեա բանի մը ժամուած ընթացին ոգիացաւ եւ այսօ կը գտնուի քը համար առաջ գիշատիչ առողջութեան մէջ:

Արցախի կորուստին դատավորականությունը

Են այնքան այսօրուան իշխանութիւնները որքան անցնող երեք տասնամեակներու այսպէս կոչուած «Նախկինները»։ Մեզ ազգը խորապէս մասհոգուելու դաշտականի մանաւանդ, երբ անոր այսօրուան դեկավարը այնորին է, որ նախ հանգիստ կը յայտարարէ աշխարհին, թէ «Արցախը Դայաստան է Եւ Վեցօ», եւ հազիւ ամիսներ եսք, առանց իսկ աչքը թարթելու կը նրանի թէ «Արցախը Ասրմեյճան է Եւ Վեցօ» ...

3 Հաջորդ եւ նոյնան մեծ աններից հայտնողակի մէք է Ակատել այն դարավանդ որ խորհրդային կարգերուն ընթացին, գիտական եւ ռազմական արդինաբերութեան՝ ինչպէս նաև գիտուրական դիմադրականութեան բնագաւառներուն մէջ քացառաբար յառաջադէմ Դայաստանը անկախացումն երեք տասնամեկներս, եւ դատապահանատութեամբ իրարացորդ բոլոր իշխանութեանց, ինկաձև է այնան թոյլ մակարդակի մը, որ նախկին կրեց 44-օրեայ դատերազմին ամօթայի դարտութիւնը եւ անկէ բանի մը տարի ետք սրբագրէ ոչ մէկ միջոցի դիմած ըլլալով այս անգամ ոչ միայն ամբողջովին կորունցուց Արցախը, այլ նաև կորունցուց կարեւոր հատուածներ նոյնինքն Դայաստանը

Այսուհետեւ այլքարա բայց անձնական է Այսօն խեղճացած վիճակի մաս։ Առաջ Յայաստանը, իր աղափոկութեան որդեմ միակ միջոց անհիկա կը ջանայ առաջադիմութեան մասնակիութեան գիր» յորջորջած փաստքութիւն մը վրայ բաց գիտնալով, թէ իր ուստերին դրացիկ համար այդպիսի թուրքի տրակաները ունեն միայն գերոյական արժե՛։ Արդարեա առերես Յայաստանին հետ բանակցող թշնամին նոյն ժամանակ բազմադարեան Յայաստանը հրամարակաւ եւ անդաշտի կերպով կը բնութագրէ եւ կը կոչէ «Արեւմտեան Սորմեւծան»……

Առանց ռազմական հզօր դատաստիքեան՝ միանալու անարձի է որեւէ այսպիսի փաստառութեա:

Ազգային մեծ ձախողութեանց յաջորդէ է հայ աշխարհի Եւ յատկանու Դայաստանին՝ միջազգային տեղեկառութեամբ ընագաւառին մէջ ունեցած անկարող վիճակը։ Ացեալ Երեսուն տարիներուն ըստ թագին ան շարունակաբար անկարող հանդիսացաւ համոզիչ կերպով հանրային կարծիք ստեղծելու իր իրաւունքներուն եւ արուր տահաճներուն նևատնամբ

Ա այդ ուղարկմանը պատճեն է Աշխարհաբարձր հայութիւնը Եւ յատկա-
մուն Քայաստանը չունին ոչ իսկ մեկ մի-
ջազգային մակարդակ եւ ասրողութիւն-
ունեցող լրատուական ցանց: Քայաստանի մաս-
տեալ հայ աշխարհի համատեղ առաջնահեր-
թութեանց շարժին առաջիններէն է այս
մեծ դակասը լրացնելու աշխատանիշի
կարեւորութիւնը: Արդաւեւ, անցնող տարի-
ներուն ընթացին, ողբերգական ֆիզիքա-
կան կորուսներու շարժին, հոգեբանա-
կան յատելալ դրան փորձառութիւն էր մե-
ջի համար, եր աղաստեղեկացուած մի-
ջազգային մանուկը, իր երկրին իսկական-
ութ եղող արցախահայութիւնը շարունա-
կաբար որակեց «անջառղակամներ», ո-
րոն որդես թէ «խեղճ Ասրմեյճանը» ան-
դամահատող ահաբեկիչներ էին: Միջազ-
գային հայանաւաս մամուլի ստեղծմա-
այս մեկ դարագային մանաւանդ, Սփիւր-
քը ունի չօգտագործուած մեծ կարելիու-
թիւններ:

Այս ձախողութեանց թուակումը ան-
տուց կարելի է տակափն առ Երկարել,
սակայն որդես միայն այս առիթով կար-
տր մեծ ձախողութեանց վեցինը՝ դիմու-
նեան նոյն հնին Սփիտիին խշճայի հաւա-
խական անկարողութիւնը, բայի որ հակա-
ռակ իր մէջ դարպակած մեծ կարելիու-
թեանց, ան անզօր դիտողի դիրին մէջ
մնաց, մինչ միջազգային կրկէսին մէջ
ակնյայօտեն կը յօւսուէր իր հայրենիքը:
Արդարեւ, ինչուս յիշեցի, այս յօդուածին
սկզբնատրութեան, թէեւ տարիներու ըս-
թացին հայ Սփիտիին մէջ ստեղծուեցան
մարդկային, մտաւուական եւ նիւթական
հսկայական տարութեամբ բազմաթիւ
զաղութեներ եւ կազմակերպութիւններ,
միւս կողմէ գործնականին մէջ անոնց
հաւախական կարողութիւնը եւ, հետևա-
բար, ազգային ռազմավարական օգտա-
կարութիւնը փաստուեցաւ, որ հազիւ թէ ո-
չինչէն փոքր ինչ աւելի է: Այս անհաւատա-
լիորեն խեղճ արդիւնին դաշճառ որդես
հաւախականութիւն՝ անոր հիմնական
անհամադրուած, հետևաբար՝ անկազ-
մակերդ վիճակն է անկասկած: Որու է թէ
եկեղեցին, բարեսիրական, մշակութային,
կրթական, արհեստավարժական եւ այլ
բազմատասանեակ՝ յաճախ մեծ տարութիւն
ունեցող կազմակերպութիւններ, ժա-
մանակի ընթացին աստիճանաբար փո-
խանակ գործակցաբար գիրար աւելի ու-
ժեղացնելու, ընդհակառակը՝ դարձած են
իրարմէ անջատ ամհամադրուած միատր-
ներ: Անոնցմէ իւրաքանչիւր կը ջանայ-
ինքին արդարացնել իրեն յատուկ գործու-
նելութեամբ՝ առանց նոյնիսկ ջանալու
զայն համադրել իր կողին, նոյնիսկ իր
թաղին մէջ գործող միւս կազմակերպու-
թեանց հետ: Այս դրութիւնը դարպատէս
վասնում է թէ մարդոյժի եւ թէ նիւթական
եւ այլ միջոցներու:

Այս տողերուն հերիխակը ի գիճ կրկնելու բազմից յայնած իր առաջարկը, անետածքելի դահանց կը նկատ որ հայրենիթեն իսկ բյուղ նախաձեռնութեամբ նը եւ սփիորեան կարեւորագոյն մասնիկներուն մասնակցութեամբ ստեղծով տրամաբանական եւ գործադրելի կառոյց նը, որ ստեղծէ համարդուած գործունեութեան մը կարելիութիւնը։ Արդարեւ, բոլորովին ինքնախարեւութիւն է տակալին կրկնել, թէ «Միջ Ասրմեյճանը հարուս է իր բարիւով, Յայաստանը հարուս է իր Սկիմբոնվ»... Յոգերանական սարբը դաշնօւնը մէտք է վար առնուին որդէսզի յաջողի սպասեած կարեւ նախաձեռնութիւն մը:

այսպիսի կարեւոր նախաձեռնութիւն օք: Սակայն կ արժ ի հսկաղէս որ կատարուի այս աշխատանքը: Մինչ յաջողութեան դայման է, որ նախաձեռնութիւնը սկսի հայրենի իշխանութիւններէս եւ սակայն նոյնքան կարեւոր է, որ իրենց օրինութիւնը կամ անխառն գործակցութիւնը բերեն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Հայրապետութիւնը, ինչողէս նաեւ բարեգործական, մշակութային, բաղավական գլխաւոր կազմակերպութեանց նեկամարդերն:

Վերջապէս Եղրականնոնելով եւ Վերադարձած լըազագմանը կատարելով համապատասխան մարտահրատ հանդիսացող այս յօդուածի Վերնագրին, որդէսզի Հայաստան-Արցախ-Սփյուռք հայ համազարյան հաւաքականութիւնը կարենայ դատուով դուրս գալ իր ներկայ օժնած եւ ուլարած վիճակէն, անհրաժեշտ է որ Հայաստանի օրուան իշխանութիւնը, այն տեղ գործող մատուրական եւ բաղաբական տարբեր հոսանքներու ղեկավարութիւնը, Հայաստանեայց Արաբեկական Եկեղեցւոյ գերազոյն իշխանութիւնները եւ սփյուռքան կարեւորագոյն կառուցյներու ղեկավարները, բոլորը, կարենան իրենց վարած դիրեկտուն համազօր կարողութիւն եւ հա-

սունութիւն ցոյց տալ:

ՍԵՐ Ազգի աղաքան է, որ Վերոյիշեալներէն իւրաքանչիւրին դիմում տայտիւր և խառապոյն գնահատականը, ազգային գերկարեւոր այս առաջելութեաբ, այնու բնիւթեաբ հայութիւն:

ԱՐԾՎԻ ԲԱԽՉԻՆՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ-ՌԻՋԱԼ - Լասվիացի Ակա-
զուիի եւ դարուիի Կարինե Պար-
Այանցին անցած սեղտեմբերին մեր
տուն բերեց իմ լասվիագետ քարեկա-
մուիի Նաիրա Խաչատրյանը: Անունն
ինձ ծանոթ էր, Արա մասին գրել էի իմ
«Քայերը համաշխարհային դարա-
վեսում» գրում: Ամբողջությամբ ար-
կեսով եւ հայաշխարհ լավագույնս
ճանաչելու ծարավով համակված գե-
ղեցկուիի Կարինեի հետ անմիջապես
սլիքը արամ գերս ցիկումնիւր...

Ողբայում ծնված Կարինե Պարոնյանցը մագիստրոսի կոչում է սաստի Լասվիայի արվեստների ակադեմիայի մոնումենտալ նկարչության բաժնում։ 2007-ից որմանկարների եւ գծանկարների ժեխնիկա է սովորել Ֆլորենցիայի արվեստի ինսիտուտում։ Ավելի բան խան անհատական ցուցահանդես է ունեցել Ողբայում, Յուրմալայում, Վալմիերյայում եւ Լասվիայի այլ բաղադրություններում։ Կարինեն դարբերաքարտ մասնակցում է Լասվիայում խմբակային ցուցահանդեսների, ինչպես նաև միջազգային արվեստի նախագծերի։ 2007-ից Լասվիայի նկարիչների միության անդամ է։

Որդես նկարիչ նա դիտողի հետ զրուցում է փոխարարելությունների, առաստելների, խորհրդանշելների լեզվով՝ ընուագնության խորը ժերտեր եւ հավաքական անգիտակցականը: Նրա համար վերջնական արդյունքի հետ մեկտեղ կարեւոր է բուն արարման գործընթացը՝ ըմբռնումը, աբսորակցիաների տեղափոխումը ընուագնության ժերտ աւածում, տեսական դասկերների միջոցով նուրբ ինտոնացիաներն ու մոնիվմերը փոխանցելու փորձը: Այդ իսկ դասձառով Կարինեն հաճախ է աշխատում դասմական անցյալ ունեցող վայրերում, որոնի կարծես գտնվում են աւրբեր դարաշջանների ու աւրերի հանգույցում: Նրա համար նշանակալից վայրեր են դաշել լված օդակայանը, ավերված ջերմոցը, ռադիոկայանի տանիքը: Նրա ներկայիս արվեստանոցը գտնվում է Ռիգայի բուսաբանական այգու դասմական ժեներից մեկում, որի հարեւանությամբ կան աւաշչսարիկ բույսեր և սաղականեր, գիտական աշխատանուններ, իին ժեներ եւ Լատվիայի համալսարանի դասախոսությունների դահլիճը: Նկարչուին ոգեսմչված է կենդանի բնության իմբնաբուկս դլաստիկուլարիան եւ բաղաբակարթության մտքի գծային փոխազդեցության ուսումնամերությանը:

-Սիրելի Կարինե, այս հաճելի երեք հանդիպել Երեւանում հայ ժողովրդի համար անցած ողբերգական սեղտեմբերին: Այդուհանդեռձ, մենք աշխատում էինք չընկածել, որդեսզի Էլ ավելի չվատքարացնեինք մեր վիճակը: Ինչդեռ ասել է Լին Երգիծաբան Սաանիսլավ Եօհ Լեկը. «Մի ընկիր հուսալիության մեջ, կվնասվես»: Ի՞նչ զգացողություններ ուժին են այսինքն:

Եթ ուԾեր Երեւանում:
- Քարգելի՝ Արծվի ջան, Լատվիայի հայ հանայնը խիս անհանգուացած է Քայատանի իրադարձություններով։ Լինելով հանրային անձնավորություն՝ ես շատ ակնշնորհեն բազմից արծա-

Կարինե Պարոնյանց. «Լատվիայի համար ես բացարձակ հայ Նկարիշ եմ»

ծել եմ արցախյան ուղափակ-
ման եւ դատերազմի թեման
լրասվական տարածում: Ի-
հարկե, ես Հայաստան եկա-
ծանը սրտով: Ի սկզբանե
ճամփորդությունը նախա-
սված էր որդես ովհտագ-
նացություն եւ այցելություն
Եջնիածնի մյուռոնօրհնու-
թյան տոնին: Սակայն միջո-
ցառումը չեղարկվեց, եւ լա-
վիահայերը նույնութեք չեկան:
Բայց ես ամեն դեմքում որո-
ւեցի զալ, թեեւ շատերն էին
փորձում ինձ տարհամոզել.
մանուլում եւ ժողովրդի մեջ
խոսակցություններ կային
անկարգությունների, հնարա-
վոր հեղաշրջման մասին:
Շատերն էլ դարզաղես վա-
խենում էին Հայաստան մեկ-
նել, թվում էր, թե թօնամին
հարձակվելու է: Ես չզդաշի
որում անհաման համար, ուրախա-
ցա՝ տեսնելով, որ բաղան
աղրում է՝ ի հեծուկս ամեն ինչի, ե-
ռում է կյանքը, ներայալ մշակութայի-
նը, առ զբոսաշրջիկներ կան: Կեցցեն

հայերը, որոնք, չնայած երկրում տիրում
ծանր սնտեսական վիճակին, կարողա-
ցան ընդունել ավելի քան 100 հազար
արցակող փախստականների: Քաղա-
քի փողոցներում եւ սոցիալական ցան-
ցերում ակտիվիստները եղել եւ շարու-
նակում են լինել ակտիվ:

Ես միշտ ասում եմ, որ եթք գալիս եմ
Երեւան, աղա լսում եմ Բաբելոնի
ձայները: Յայերը հնագոյն մշակույթի
կրողներ են, եւ ուս զգացվում է ամեն
բանի մեջ, նույնիսկ առօրյա կյանքում:
Այստեղ անցյալի այնքան շատ ժերտեր
կան, սա մի այնպիսի տոնական
«տորք» է հնության սիրահարի համար՝
լեզենդներ, առասպելներ, դատու-
թյուն, Արեւելք եւ Արեւանուտ, Մետափի
ծանալարի եւ Բյուզանդիա, մշա-
կույթների, բարքաների խառնուրդ:
Ժողովրդի գենետիկ հիշողությունը
դահլանում է Մեծ Յայֆի ոգին. Սա-
սունցի Դավթի գենը՝ հաղորդի գենը,
շատ ուժեղ է այս բազմաչափական երկրի
բնակիչների մեջ: Մենք սիրում ենք տո-

**Կարինե Պարոնյանց. «Ասիհան դեղի
Բացարձակը», 2020:**

Իում անեն մի ճանադարհորդություն գեղի Դայաստան բացարձակապես խորհրդանշական ուղեւորություն է դեռ ոչ իմ հսկական եսը, հանդիդումն ինը արնասների հետ: Եվ յուրաքանչյուր հանդիդում բնօրրանի հետ անփոփոխ կերպով հանգեցնում է դատկերայի նոր ըջանի: Այս անգամ էլ այդուն եղավ: Սա ըջադարձային էր **Աերգեց** Փարազանովի սցենարների գրի սարքերակի դատաստման համատեսում՝ մեծ ռեժիսորի սարեդարձին ընդ դառաջ: Մի խումբ համախոհների են հայ Նշանավոր դիվանագետ դարման: **Տիգրան Մկրտչյանի** եւ նրա կնոջ հայտնի թարգմանչուիկի **Իզա Պատգառ** լե-Ակրտչյանի աջակցությամբ հովանունենի առաջին անգամ Փարազանովի սցենարի հրատարակելու ամսվերեն:

-Ես են մասին գիտեի որդես արեւելյան դարեւ կատարողի: Իսկ ի սկզբանե դա՞րն էր, թէ նկարչությունը: Զարմանալի չէր լինի, եթե դրանք լինեին միաժամանակ: Ինձն ծանոթ նեարհներից մեւս նեարհե

աշխատանքը համեմառում է դարային շարժումների հետ եւ հակառակ...

-Իհարկե, սկզբում նկարչությունն է եղել. նկարել եմ վաղ մանկուց, միշտ գիտեի, որ նկարիչ եմ լինելու: Ակադեմիայից բացի, ուսանել եմ Ռոդենսալ ֆունդում, մասնակցել մասնավոր սեմինարների եւ երեկոյան դասընթացների:

Ես բացարձակ տեսողական մարդ եմ: Նոյնիսկ երածությունը սկզբում տեսնում եմ, հետո միայն լսում: Իմ բոլոր դարային կատարումները նախ «նկարել եմ» գլխիս մեջ. իմ ձի համար, որդես նկարչի, դարի ձեռավորումը, հորինվածքը, վար տեսողական հատուկ էֆեկտները միշտ կարեւոր են եղել: Այն, նկարչություն եւ դար, նկարչություն եւ երածություն. այստեղ շատ ընդհանուրթյուններ կան: Չ՞ որ գեղանկարչության մեջ էլ ամեն ինչ որուցվում է ոդիքնով ու հորինվածքով: Բայց իմ հիմնական արտահայտչամիջոցը միշտ եղել է գույնը, այդ թվում՝ բենում:

-Ծ, դա իշխանակի հորքի երմ ուսանողական տարիներին: Մեր ստուդիան առաջին ներից էր, որ Լատվիայում ներկայացրեց տարածսարհիկ եւ արելեյան նորաձեւությունը: Բայց նույնիսկ այս ոլորտում եւ շարունակեցի ավելի շատ նկարիչ լինել, քան դարձնել: Եվ վերջում այս ամենը վերածվեց Լատվիայի առաջին տարածսարհիկ դարի թատրոնի: Դնդկական, իսպանական, արաբական եւ կովկասյան դարերի թեմաներով մեր վառ գուստների ընդուներ սահմանական էին:

զգասմանը շուրջ չկալազանց տարածված էին: Մենք նոյնիսկ մեր երկացանկում ունեինք ճաղոնական, չինական եւ թայական թեմաների միախառնումներ: Ես ուսւ հասկացա, որ այդ դարեր կարելի է վաճառքի հանել. Ես հայ եմ, առեւտու անելու մեր արյան մեջ է: Արյունում ունեցան ֆինանսային հաջողված նախագիծ, նոյնիսկ հյուրախաղերի մեկնեցինք Գերմանիա, Շվեյցարիա, Ֆինլանդիա: Երիտասարդների, ուսանողների համար (այդ ժամանակ ես նոյնույն ուսանող) սա հիանալի միջոց էր՝ համատեղելու արկածների հանդեր սեր եւ ճանապարհորդությունը լավ եկամուտին: Կարծում եմ, որ կարողացա ժամանակին ավարտին հասցնել այս խկացես հիանալի հորբին, սահմանեցի առաջնահերթություններ եւ անքողջությանը նվիրվեցի նկաչությանը: Զ՞ որ այդ դյուրիչ դարի փառատոնի հետևում կային նաև հսկայական վարչական աշխատանք, անկանոն ժամանակացույց եւ սարսափելի ֆիզիկական ու հոլգական ծանրաբեռնվածություն:

ՀԱՍՏԻԿ ՍԱՐԳՈՅԱՆ

Հայաստանի նկարիչների միությունում բացված «Սալոն 2023» խորագրով ամենամյա ցուցահանդեսը դեմք է դիմարկել՝ իրեւ ամփոփումն այն ստեղծագործական աշխատանքի, որ տարել են միության անդամ արվեստագետներն այս տարվա ընթացքում, թեև ներկայացված էին նաև նախորդ տարիներին վրձնած գործեր եւ անդակներ: Ըստ էռթյան, սա, որուակի վերադարձներով, հայ կերպարվեստ ընդհանրական դասկերը տալու միտումն ուներ, անմի որ երկու հարյուրից ավելի Նկարիչների եւ անդակագործների արարումներն էր մի հարկի տակ հավաքել: Նշեն նաև, որ ցուցահանդեսը նվիրված էր Շորժայի «Նկարիչ» ստեղծագործական տան 50-ամյա հորեցյանին, վայր, որտեղ բազում նշանակալից մսեր եւ ստեղծագործություններ են ծնվել: Գործընկեր - քանգարանների, դասկերասրահների, խանութ-սրահների կողմից ընծաներ տրվեցին Կանանդ Շիրազին, Արտակ Տիրատուրյանին, Արամ Խապելյանին, Կարեն Կյալայանին, Եղազ Քովհաննիսյանին, Գայանե Սարյանին, Ալիկ Կուտանյանին, Սամվել Մովսիսյանին, Յամշլես Ասատրյանին, Ժորա Գաստարյանին, Գրիգոր Դարբինյանին, Յարություն Յարությունյանին, Յազդան Թօնիմաջյանին, Վահագն Ավետիսյանին, Յայդուկ Մնքայանին, հայր ու որդի Գայ Եւգագիկ Ղազանչյաններին, Արտ Գրիգորյանին, Արմենուիկ Յովսենիյանին, Արտեմ Սելյանին, այլոց:

ՀԱՄ ԵՐԵՒ հարկերում կազմակերպված խուռածավագլցուցադրության մասին կարձակնարկով հիմնովին անդրադառնային անհնար է, եւ նմտերդ ի մի բերելու հաճար հիմնվում եւ առանձին հեղինակներից ստացած տղավորությունների վրա, եւ այդ գգացական գնահատականները կարող են նաև սուբյեկտիվ լինել, սակայն, հուսամ՝ ոչ սխալական: Չափականացների «ձեռագրեր» վարուց ծանոթ էն արվեստասեր հանրությանը, հասուն եւ հանրահայք Ծկարիչների կողին հաճախ հավասար վստահությամբ եւ արժեավոր գործերով հանդես էն գալիս Երիտասարդները: Նրանցից ոմանց ՀԱՄ հովանավորներն ընծաներ հանձնեցին, եւ դարգեաւտրվողներից եր Գայ Ղազանչյանը, որը վերջին տարիներին հասցել է աչքի ընկնել մերօրյա իրականության արձագանք կերպարային անստասիլ լուծումներով, որոնք արտահավում են թե բանդակում, թե կտավներին: Չափականացները կերպարները, որ ասես բարացած, օդում կախված խոլ ձիչեր են, որոնց աշխարհն անարձագանք է եւ բարանարքեր: Երիտասարդների ներկայացրած արվեստից եւս մի բանի օրինակ. Զամոկ Սարգսյանի՝ թումանյանալիսն ներմասիք մէկնութեամբ:

Ամփոփումներ՝ «Սալոն 2023» տարեվերջյան ցուցահանդեսից

ու վերջերս ներկայացրել
էր ՀՆՍ Եւ Յովի. Թու-
մանյանի տուն-քանզա-
րանի միատեղ հայտ-
արած՝ Երիտասարդ
բանդակագործների մր-
ցույթին: Մրցանակային
տեղ չօսահած գործերից
էր թեեւ, բայց հանդի-
սականի ընկալման,
արվեստային լուծումնե-
րի, Յայոց մեծ բանաս-
տեղի կերպարի դաս-
տաճ մեկնաբանման ա-
ռումով, իրnf, արժանի էր
համար ամառա ամառ
գնահատանի: Յենց
այս բանդակը մի ան-
գամ եւս մնանեցի ցու-
ցահանդեսում. բանաս-
տեղի մարմնաձեւերը
սահունորեն ձուլվում
էին գրին, գիրին էլ ետ-
ևց ժայռակերպ տղա-
վորություն էր թռնում,
եւ արձանագրված էին
Թումանյանի տողերը.

«Կողմից նյութից մի գե-
ղեցիկ կերպված ստանալու
համար արվես է հարկավոր
Դա ամեն ճարդու բան չէ»: Ա
մեն ճարդու բան չէ ստանալու
այն գումաժայթումը՝ սիմֆո-
նիկ բազմաձայնության տու-
պորությանը «Այրվող աշում»
ը, որ Վճռնել է Երիտասարդ գե-
ղանկարիչ **Տիգրան Սարգսյան**
Ազ: Ի՞՛ բնության իրադասա-
կան դասկերների շարքում սս
մի նոր որակ է, որ հանձնել է
լայն հանրության բնությանը:

Գրաֆիկական գործերի միանի տասնյակ շարթեր կային, դրանց մեջ՝ **Նախրա Ահարոնյանի**՝ մանկական գրերի բազմաթիվ ձեւավորումներից առնված երկու թերթերը: Մանկական գրականության ձեւավորման արվեստն այսօր առանձնակի բնարկման նյութ է, արտահայտիչ, կենդանի, բնական, չաղաքակած կերպավորումների կարիք կա: Ունեն գրերի ձեւավորման ծանրակշիռ փորձառություն: Իհօւնի, թե կուզ, **Կարդես Սուրենյանցի**, **Մարտիրոս Սարյանի**, **Դակոր Կոջոյանի**, **Էդուարդ Խասքելյանի** թողած թանկ ժառանգությունը, յուրաքանչյուրը՝ միմի դդրոց, որոնց շարունակող ների եւ զարգացնողների սերնդի աճն ու զարգացումն օվակրամայականներից է: Նախրան ունի իր ուրույն նկարելառը, մանկական գրականության կերպարների մեկնաբանման իր լուծումները, թեև, որդես նկարչուիի, կարող է ներկայանալ նաև ակադեմիական արվեստի՝ իր վաղեմի գործերով: Ժամանակ է մետք այդ վերադարձի համար, եւ ես սպասում ենք որպաս:

Եկա մի Երիտասարդ Ըկաբչու-
հի՝ **Մարիամ Գալսյանը**, իր
յուրաքիմ իմբնադիմանկարների
շարից մի գործ է ներկայացրել.
մի ամբողջ ցուցահանդես կա-
րող է լավագնական ար հիմնա-

դիմանկարներով. կինն է՝ առանց սիրունացնելու միտման, տարբեր տաճարությունների արտահայտություն, թվացյալ դարզունակ լուծումներով, ոնց թվացյալ կողդավուն, բայց եւ զարմանալի՝ նյութերի անսպասելի ընտրությամբ են կառուցված Մարտիրոս Բաղդայանի իմնեադիմանկարները՝ փայտ, մետաղ, կտորներ գրծված, ամեն ժեսակ թափոն եւ այլն: Բայց կերպարներ է, որ ստեղծում է, եւ միտք է հաղորդում դրանց, որ դակաս կարեւոր չէ:

Հասցենմ խոսել Քրած
Թադեևոյանի, Վա-
նանդ Շիրազի, Հաս-
միկ Սեւոյանի, Սամ-
վել Մովսիսյանի ար-
ստքահարված կոնյո-
գիցիաների, Շահեն
Ասլանյանի «Գա-
րուն», Վահագն Ավե-
տիսյանի «Վանդակ»,
Աշխեն Սեւյանի
«Զուգահեռ աշխար-
ներ», Ինե Սերգեյանի
«Անվերնագիր», Առն
Ասարյանի «Զար-
թոնի», Արամ Դանիե-
լյանի «Էվոլյուցիա»,
Արմինե Թումանյանի
«Ինտուիցիա», Մար-
գարիսա Ասարյանի
«Աշնանային կեսօր»,
Սոկո Խաչարյանի
«Անվերնագիր», Կար-
լեն Գրիգորյանի
«Խաղաղությունը գոր-
ծողություն է» խորագ-
րումներով խոսուն -
խորհրդավոր ձեւագու-
նարարանների Աւր-

Վետ Պողոսյանի «Հո-
ռելիքտական» հայրենակ - հա-

Երևար Վարքաբանին

«Կաղողության արդաշայա» «Կաղողության լուսաբաց»-ը՝ հեթանոս շրջանի նկարաշարերի ոգով, այլովանչերով, սրճահար կնոջ մերկուրյամբ, որ միաձոյլ էր Երկնածոյլ հողերին ննջող կերպարից վեր ածող ծափի սալարթներին։ Այդ կաղտարպուրից անցում կատարենք հայկական բնաժամանակակից արձանագրումներին, զյուղանկարներին։ Դրանցից էին Ռաֆայել Զավախյանի՝ արեւաբեկ - մետաղակունչ - դղձափայլ լեռներով «Ալավերդի»-ն, Արամ Աղարանցի Սարգսյանի խաղաղաբեր «Աշմանային անդորր»-ը, Արմեն Հարությունյան Լոռենցի՝ աշխատանքային երեխով «Լոռվա բնաշխարհը», Սուրեն Սաֆարյանի՝ իրար վրա բլրված վառ դասկերներով «Դեղին ամողը», Խաչատուր Ազիզյանի խիս-մութ կաղողուտով եւ այդ կաղտուրյանն ընդգծած վառ գույն ներկված տանիքներով «Գիւեր Ծաղկաձորում» կտավը։ Արա եւ՝ ՍամՎել Չիբուխյանի՝ թարմ կանաչներով, անդորրավես «ճամբարակ»-ը, Ավետիք Հարությունյանի՝ լուս թախծուրյամբ «Աշման օսուլ»-ը, Գագիկ Արքահամյանի ճերմականար «Լորահին ձկում»-ը

Ծմավոն Ծմավոնյանի «Վայոց Ձոր»-ը, Կահազն Գալստյանի «Շորժա»-ն, Սուրեն Ամիրյանի «Աշնանային մեղեդի»-ն, Դամլես Ասատրյանի «Աշնանային Սեւան»-ը, Գարիկ Փրկեյանի «Աշուն»-ը, Մթիկ «Մայրանուց»-ը, Սերգեյ Առուտամյանի «Իմ Արարատ», Դիիփսիմետ Գրիգորյանի «Սեւանը ծեզին», Վլադիմիր Սիմոնյանի «Տեսարան Շնաղ գյուղից», Մարտին Ակոնյանի «Սա Դայաստանն է» ստեղծագործությունները եւ էլիմի բանի տասնյակ քնանկաւներ։ Դայենի աշխարհի գեղեցկության ճաման էր, ավելին՝ Դայաստանի հանդեռ սիրո խոստվանություն էր Մամպել Լաճիկյանի՝ դաշտային բազմանուն ծաղիկներով նաև յուրնորտը, որ անվանել էր «Համապատակ»։

Դանդակը ցուցահանդեսում Անրիկյանցված էր շատ ավելի սակավ, սակայն համարյա ռոջն էլ հիշատակելու արժանի է՝ **Արմենակ Վարդանյանի** դրվագաբանդակը, **Սղարտակ Գետրոյանի** «Գարուն»-ը, **Ալբերտ Ազետիսյանի** «Ունահեմ»-ը, **Նարեկ Կոյազյանի** «Սերունդներ»-ը, **Արմենուհի Յովենիսյանի** «Սպերմեր խամաճիկների փողոցում» Երկմասված քարե նրբաձեւումը, **Բագրատ Բալաբեկյանի** «Մենություն»-ը, **Կամո Ալոյանի** «Թումանյանի աշխարհը», **Վարդան Հակոբյանի** «Իմաստում»-ը, **Հայկ Հակոբյանի** «Տուլ»-ը, **Սարգիս Բարյանի** «Բարձունքում» (Զարյածը) եւ էլի տարբեր հեղինակների հզորամկան ցլարձաններ, զանազան նյութերով ձեւապատճեններ:

Ավարտին՝ **Սերգեյ Նարազյանի** «Մեր նավը» նկարի մասին: Խոհիվ բարութիշտ, չորացած, ցածր խոտածածկով անհարթ տարածքում, ուր դաշտակության զգացողությունն է տիրում՝ չոր հողին առագաստները հավաքած մի նավ է կանգնած՝ լեփ-լեցուն մարդկանցով: Եվ ջրազորուկ հողերին նրանի ապրում են խարկանուվ, թե առաջ են լողում, կամ թե ջանում են դեղի ծով հասնել եւ օարժուձետով ուղրություն են ցույց տալիս, ամեն մեկը՝ ձեռքերը մի կողմ մեկնած... Գաղափարն է ինձ ցուցում: Որվան բնորու է հաղորդվել հայ իրականությունը, որքան ժիղական է հողում խված մեր նավ - տաղանում ամբոխվածների խռով բազմաձայնությունն ու անհամաձայնությունը մեկմեկու հետ: Արվեստագետը ոչ միայն իր ժամանակի արձանագրողն է, այլ նաև ճշմարտությունը բարձրաձայնողը: Եվ եթե այս ցուցահանդեսում շատերն ադապինում էին բնության անդորրին, Վերացական անցանմներին, գՏնում «հեռու մի անկյուն»՝ գեղեցկի մասին դատումներ հյուսնորու, արդայս գործն ուղղակիրեն ասում է՝ անծին հողերի թվացյալ տեղատարածությունների եւ մակընթացությունների մեջ միակամ ուժ է դեմք, կրիվ՝ մեր նամակ տերի շարժություն համար:

«Ըստրությունից հետո Ալիել ավելի է ազրեսիվանալու»。 Տարել Հայրապետյան

յայ Նահանգներ մեծ ժնում է գործադրում Արդեօքանի վրա, որ Հայաստանի հետ ստորագրի «խաղաղության դայմանագիրը»: Այնինչ Ալիել, թեև Արցախան հարցում հասել է իր համար ցանկայի լուծմանը, այս փուլում այդ դայմանագիրը ստորագրել չի ցանկանում. բոլորն էլ այս գիտակցում են՝ Բարվի ախորժակը շատ ավելին է:

«Ըստրությունների գնալու հրատարակությունը բացատրվում է նաեւ Ոռուաստանի գործոնով: Բարուն դեմք է իր «ընորհակալությունը» հայսնի Մուսկային, որ սեմտեմբերյան իրադարձությունների ժամանակ հանգիս մի կողմ աւագեց ու աչ փակեց տեղի ունեցածի վրա: Դրա գինն է գուցե այն է, որ Բարուն արեւացան ձեւական Շեյմս ՕԲրայենի՝ դեկտեմբերի 5-ին Բարու կատարած այցով: «Ազգ»-ի հետ գրուցում Հայրապետյանն ասում է՝ Միա-

Արդեօքանում արահետը նախագահական ընտրություններ անցականներ է բերել ամբողջ հասարակությանը՝ լրացածաշխին, բայական գործիչներին եւ հասարակ բայական գործիչներին: Արդեօքանագետ Տարել Հայրապետյանն չի բացառում, որ արահետը ընտրություն անցկացնելը կարող է կաղաքաց լինել ԱՄՆ դեմքառուղարի օգնական Շեյմս ՕԲրայենի՝ դեկտեմբերի 5-ին Բարու կատարած այցով: «Ազգ»-ի հետ գրուցում Հայրապետյանն ասում է՝ Միա-

անգամ անց են կացվելու նա-

եւ Արցախում, ինչը նշանակում է Արցախի նկատմամբ իրավարարության ալյս սահմանելու», - նշում է նախկին դատավագուրը:

Նա նաեւ չի բացառում, որ Արդեօքանում ներվաղական ինչ-ինչ խմորումներ կան, որ Ալիելն, արտահետք ընտրության գնալով՝ դրա կամբելու նախահարձակ ու կանխարգելիչ բայլ է անում: Չնայած, որ հասանելի ու տեղեկավորության՝ տեսանելի նաման գործընթացներ չկան: «Գուցե սեփական ժողովորդին ավելի ժողովրդավար ու լեզիմն երեալու համար է որուել վերնուրվել ու ամրագնել դիրետը: Դա էլ կարող է լինել, եւ ասեմ, որ չնայած իր բռնադետական վարի՝ արդեօքանական հասարակությունը նրան վել կատա, անի որ սասնամյակներ ի վեր հայերի հանդեղ ատելություն սեմանելուց հետո իր ժողովրդին ցոյց է տվել, որ

վեճ է լուծել ու հաղթանակատել: Իսկ ազրեսիվ այդ բարզությունը երկիր ներում մեծ աջակություն ունի», - նամանանում է մեր գրուցակիցը:

Հայրապետյանի համոզմանը՝ Բարվի բռնադետը ցանկանում է նաեւ լեզիմն անցնելու ուժի կիրառումը, եւ դատահական չէ, որ արտահետք ընտրությունից գնալու հայտարարությունը նախարարի համար չէ, աղքատացանցի ժողովուրդն աջակցում է իրեն ու իր գաղափարները: «Ալիել, ագրեսիաների համար բաց դրույթը չի ստորագրելու: Եվ ցավակին այն է, որ Հայաստանի իշխանությունն այդ «խաղաղությանը» հասնելու համար արդեն իսկ անդամակի գիշումներ է արել», - «Ազգ»-ի հետ գրուցն ամփոփում է արդեօքանագետը:

ՄԵԼԱԿ ՎԱՐԴԱՐՄԱՆ

Արցախի անվտանգային համակարգն անկայուն էր. ռազմարդյունաբերությունն չկար

«Մեր գորերի, ռազմարդյունական մեր դեկտեմբերը, բոլոր ռազմական օբյեկտները, բոլոր տուալ վերահսկողության տակ էին գտնվում: Հակառակորդը, առանց խոչընդունի, մշտական վերահսկողությունը է ունեցել մեր դատաստության, գործիքի տեղաբաշխման նկատմամբ», - ասում է հրետանային բրիգադի նախկին հրամանատար, Արցախի նախագահի ռազմական բարեփոխումների մասով նախկին հրամանատար Գրիգորի Սահակյանը:

Նա խոսելով՝ Պատմանության բանակը 2020-ից հետո դեմք է անցկացներ ստորագրաժամների ներդաշնակեցման գործընթաց, ինչի ամենակարեւոր փուլը մարտավարական գորավարժությունների անցկացումն է: «Մենք դա անել չէինք կարողանում, դա արձագան է ստանում հակառակորդի կողմից, ընդ որում, արգելի է դրվում նաեւ խաղաղադադարի ուժերի դեկավարների կողմից», - նշում է Սահակյանը:

Նա խոսելով՝ Պատմանության բանակը 2020-ը, մանրամասնում է բանախոսը, Արցախն ուներ մարտունակ, դիմակայող բանակ, 2020-ից հետո արդեն նման դատաստվածություն աղահովել չէր

կարողանում:

«Մեզ դեմք էին օդային դաշտամանության միջոցներ: Բայց լուծ համակարգել չէին կարողանում բերել: Երկար բնարկումներից հետո եկանի այն եղակացության, որ դեմք է ստեղծել ռազմարդյունաբերական համակարգ, որը ունակ է գոնե տեղային նակարդակում հարցեր լուծել: Փորձեցինք փոնր տաճաշափի գեներերի, հակառակորդի գեներերին հակազդման միջոցներ սարել, եւ, բարեբախտար, հաջողեցինք: Ցավն այն էր, որ Արցախում չկար համակարգավային նույնությունների մեջ անցկացնելու համար է անհնարինություն ունենալ, դրա համար էլ անվտանգային համակարգը անկայուն էր», - ընդգծում է հրետանապետը:

ՄԵԼԱԿ ՎԱՐԴԱՐՄԱՆ

Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունները Բարացանյան համերգասարահում մեծամասնություն էին

Եր, որ ժամը 17-ից հյուրընկալել էր Հայաստանում բնակվող ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչներին՝ ուկրաինական, ռուսական, թելառուսական, վրացական, հունական, ասուրական, եղիշական, հինգական, գերմանական, լեհական համայնքներին: Ծրագիրը երամաս էր. նախ տարբեր համայնքների ներկայացուցիչները մեր դատամում էին իրենց գործունեությունից, անդրադարձում խոնդիրներին, որի հասցեաւելու կատարողն իվ էր, մեծ համար գոնե դարձ չեղավ: Հայաստանի ԿԳՍ նախարարության կազմակերպած միջոցառումները, որի երկրորդ մասում յուրաքանչյուր համայնք ցուցահանդեսով, երրորդ մասում համերգային կատարմանը էր գումար-

թյան մասակցությունը, եւ արդարացի էր այդ օրը մեծամասնություն կազմող համայնքների առանձին ներկայացուցիչների ժողովներ դժգոհությունը, թե «ամեն աւարտ մենք խոսում-երեցինք մեղմելու, այլև խոնդիրը լուծողի դերում հանդես գալու համար: «Դե դասկերացրեմ, գրում խմբագրումներ կիխեն, որոց բաներ կիսուիսկեն, տիկին նախարարն էլ վաղը, մյուս օրը, կասի՝ հենց ես խառնվեցի, հարց անմիջապես լուծվեց, նշեց մեր գրուցակիցն՝ ավելացնելով, Եթե կիխեմ, ամսներ առաջ նույն նախարարությունը այսպիս էր առաջ, թե թող հաշուվեն դասագրի բովանդակության հետ ու դադարեցնեն աղմուկը: Այսօր փասորեն նա մոտ իրավիճակ է փոխվել»:

ՄԵԼԱԿ ՎԱՐԴԱՐՄԱՆ

գաղում երեկոն, սակայ էր «դրսից»՝ հայ մեծամասնու-

վագրմ է օֆուծ, կամ է՝ անփոյք ու անհեռատես, առաջնահեռություններն ընդգծու գրավու ծագմելու ընդունակությունն է:

Արդեօքանը շարունակ կրկնում է՝ Հայաստանը մոնութինի երկիր է: Այդուն չէ, ամուսն բարձրացնելու փոնրի կազմելու ընդունակությունն է: Այդուն բարձրացնելու փոնրի կազմելու ընդունակությունն է:

Արդեօքանը շարունակ կրկնում է՝ Հայաստանը մոնութինի երկիր է: Այդուն չէ, ամուսն բարձրացնելու փոնրի կազմելու ընդունակությունն է: Այդուն բարձրացնելու փոնրի կազմելու ընդունակությունն է:

ՄԵԼԱԿ ՎԱՐԴԱՐՄԱՆ

Հոդվածի հեղինակը Երևանում «Տնտեսական եւ ֆալաքական մարտավարական ուսումնասիրությունների կենսոնի» ճախագահն է: Նաեւ Պայտահանի «Applied Policy Research Institute» (APRI)-ի (Կիրառական բանագույնության հետազոտությունների ինստիտուտի) ակադ գիտաշխատող:

Հայաստանի եւ Ադրբեյջանի միջեւ ընթացող բանակցություններում առաջացած փակուլիին զարմացրեց շատերին, հաևկաղես Արեւուտիքում: Տղավորությունն այն էր, որ Ղարաբաղի գոյութունն ու այնտեղի հայերն էին միակ խոչընդունակ երկու երկրների միջեւ խաղաղության հաստաման գործընթացում: Մինչ հայերը բռնի տեղահանվեցին Լեռնային Ղարաբաղից եւ վերջինիս նախագահ Սամբել Չահրամանյանը սիրոված ստորագրեց հանրապետության լուծարումը մինչեւ 2023-ի վերջը, քատերաբեմը կարծես դատարան էր խաղաղության դայմանագրի ստորագրման համար: Այնուհետև Հայաստանը կանոնավորելու էր հարաբերությունները Թուրքիայի հետ եւ ի վեցող բայլեր էր ձեռնարկելու նվազեցնելու իր կախվածությունը Ռուսաստանից: Քետեւանիում նոր դարաւորան էր բացվելու տարածքանում, որտեղ Ռուսաստանի ու Իրանի երկրորդական, իսկ Արեւուտիքի առաջնային դերակատարությունների ներքին հայերը, ադրբեյջանցիները, թուրքին ու Վրացիները աղբյուր եւ հաղորդակցվելու էին միմյանց հետ երջանիկ ու համերաշխ կերպով:

Խաղաղաբարույց է մատել, որ
սա էր Հայաստան-Ադրբեյջան
քանակցություններին ԵՄ-ի
ինտենսիվ ներգրավվածու-
թյան բուն դրդապատճառը,
անմի որ ննան սցենարը նա-
տապարական մատողություն
է դահանջում, ինչից զուրկ է,
դժբախտաբար, Բրյուսելը: Այ-
սուհանդեռձ, Վաշինգտոնում
շատերն էն այդ ուղղությանը
հույսեր փայփայում: Եթե սեղ-
մանը 26-ին Հայաստանի
անվանգության խորհրդի
ավարտական արդիության
մասին առաջ կատարվի
առաջարկություն՝ այն պահին
կատարվի առաջարկություն՝
որ Հայաստանը պահպանուի
անկախությունը և անունը:

Սակայն դրան հաջորդած
երկու ամիսների ընթացքում
հաղթանակի փոխարեն ա-
րելմյան ճայրաբաղմերում
շփորձնում եւ Վրդովնում ա-
ռաջազգայ: Այրեթանը հան-

ԹԵ ԻՆՉՄԵՍ ԱՐՔԵՂԱՆԻ ՄՈԼՈՒՏԵՂՐԵԳ ՄՐԿԱՆԻՑԻ ՀԱՅ

կարծակի նպազեցրեց արևմտյան հարթակներում ընթացող բանակցություններին իր մասնակցությունը, իրաժարվելով մեկնել Գրանադա, Բրյուսել եւ Վաշինգտոն։ Բարուն սկսեց խոսել տարածաշրջանում արեւմտյան դետությունների բայ- բայիչ դերակատարության մասին, հայտարարելով, որ դրանի հայաստանանդաս են գործում եւ չեն կարող անաշառ լինել, միաժամանակ կոչ անելով տարածաշրջանային խնդիրները լուծել տարածաշրջանի երկրների՝ այսինքն Ռուսաստանի եւ Իրանի ջանեցրով։

Բայց Արդեօջանի կողմից
Ղարաբաղի բռնի լուծարնան
հետեւանելում առավել անկա-
յուն դարձավ Հարավային
Կովկասը, որտեղ մի կողմից
Արդեօջանը ճնշեան տակ է
դահում Հայաստանին եւ
ջաներ գործադրում հարաբե-
րությունները բարելավելու
Ուսւաստանի եւ Իրանի հետ,
եւ մյուս կողմից կարծես ավե-
լի ազդեցիկ է դառնում բա-
նակցությունների 3+2 ձեւա-
չափը: ԵՄ-ն ու Ս. Նահանգ-
ները ժիռքված են եւ չգիտեն
ինչ անել: ԵՎորմիությունը
մտածում է Արդեօջանի դեմ
ճնշումներ բանեցնելու փո-
խարեն ավելացնել օժանդա-
կությունը Հայաստանին, ինչը
երկու ամիս առաջ նորատա-
կադրված չէր անելու:

Իսկ ինչ տեղի ունեցավ Վերջին Երկու ամիսների ընթացքում: Դարցին դատասխանելու համար դարձավոր են վերլուծել արևույթան դետուրյունների հիվանու ներք ընթացող նախորդ Երկու ասինների հայադրեցանական բանակցություններ:

Բրյուտալում 2021-ին տեղի ունեցած նախագահ Ալիքի եւ վարչադես Փաշինյանի առաջին հանդիպումից հետո, առաջ բաւկեց այն գաղափարը, որ Հայաստանը դեմք է Լեռնային Ղարաբաղի կարգավիճակի վերաբերյալ նշանող հջեցնի եւ ճանաչի Ադրբեյջանի տարածքային ամրողականությունը՝ հիմնված խորհրդային ժամանակների սահմանների վրա: Բոլոր համար տարօ Եր.

որ ճանաչելով Լեռնային Ղարաբաղը որպես Աղրբեջանի մաս, Քայաստանը համաձայնվում էր ՀՀ հանրապետության լուծարմանը իր բոլոր (ներառյալ դաշտանական քանակի) կառուցներով: Անհնարին էր առանձին դետություն եւ առանձին քանակ ունենալ Աղրբեջանի հանրապետության տարածում:

Արեւածյան տեսանկյունից, Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության ձանաչումը վերացնելու էր Հայաստանի եւ Ադրբեջանի միջեւ խաղաղության դայնանագրի սուրագրման խոչընդուռը։ Արեւածյանը հույս ուներ, որ դեռ կկարողանա հանոգել, կամ սփերի Ալիեւին որոշակի իրավունքներ աղափովել Լեռնային Ղարաբաղում ադրոյ հայերին։ Գործարի դայնաները հետևյան էին. հայերը իրաժարվում էին խոսել ԼՂ-ի կարգավիճակի (ներառյալ ինքնավարության, կամ ինքնուրուցման իրավունքի) մասին դահանջից, իսկ Ադրբեջանը դարտավորվում էր հայերին տրամադրել ընդունելի դայնաներ։ Երկու կողմերը դեմք է դահլիճանեին այս կարգադրությունը։ Եվ իրոք, հայկական կողմը դադարեցրեց օգտագործել «կարգավիճակ» եւ «ինքնուրուցման իրավունք» եզրույթերը 2022-ի ամառվանից սկսած։ Փոխարենը խոսվում էր միայն «հայերի իրավունքների եւ անվանգության» մասին։

Այս նոտեցումը դաշտուածին հաստավէց նախ 2022-ի հոկտեմբերին Պրահայում կայացած Եվրոպական խղճական հասարակության գագաթնաժողովի եւ առաջ 2023-ի նայիսին եւ հովիսին Բրյուսելում կայացած հանդիդումների ընթացքում: ԵՄ-ն եւ Մ. Նահանգները ուրախ են, որ հակառակ ռազմական թեժացումին (ներառյալ 2022-ին ադրբեջանական զորքերի ներխուժումը բուն Հայաստանի տարածք) բանակցություններն արեւմյան հարթակներում առաջ են գնում, մինչ Ռուսաստանի ներգործությունը փաստուեն սարեցված էր: 2022-ի հոկտեմբերի մերօւին Ռու-

սաստանը հանդիպում կազմակերպեց Երկու Երկրների ղեկավարների միջեւ, որը ոչ մի արդյունք չարձանագրեց, իհմնավորելով ռուսական ազդեցության նվազումը եւ հաստելով այն իրականությունը, որ Դայաստանն ու Աղրբեջանը դատաստվում էին խաղաղության դայմանագիր կնիքը Բրյուսելում, Վաշինգտոնում կամ արևմտյան մի որեւէ այլ ճայրաբաղադրում:

Աղրեցանի կողմից Լեռնա-
յին Ղարաբաղի շրջավակու-
մը փչացրեց այս իդեալիստա-
կան դատկերը, սակայն չկա-
րողացավ ընդհատել բանակ-
ցությունների գործընթացը:
Մինչ Ղարաբաղի բնակչու-
թյունը կիսասոված վիճակում
դայլարում էր, որ իր գոյությու-
նը դափնանի, Զայաստանի
եւ Աղրեցանի դաշտնական
այրերը հանդիպուած էին իրա-
Վաշինգտոնում եւ Բրյուսե-
լում: Օգազործելով Զայա-

լուս ։ Գտական առաջ այս ասմի կողմից ԼՂ-ն Աղրեցանի մաս ճանաչելու փասր, Աղրեցանը իրավունք վերադարձի իրեն դահանջելու ԼՂ Հանրապետության լուծարումը իր բոլոր կառույցներով։ Մասհոգիչ ազդանշանն այն էր, սակայն, որ Աղրեցանը մերժեց Լեռնային Շարաբաղում որեւէ միջազգային ուժերի ներկայությունը եւ որեւէ իրավունքի դարգեւումը այնտեղ բնակվող հայերին։ Դրանով ուրագ ուրձական որ Աղրեցան

լիարդ լրամազ, որ Արբաշանը արեւմյան հարթակները օգտագործել էր ստանալու համար ոչ միայն Հայաստանի կողմից ԼՂ-ի ճանաչումը որպես Արքեզանի մաս եւ այնուիեւ այդ հանրադեմության լուծարումը, այլև Արեւմուտքի «կանաչ լուսը»՝ ռազմական բռնի ուժով փրանալու այդ անկախիքին: Արդեօքանը Արեւմուտքին հասկացրել էր, որ չի հանդուրժելու 2020-ի նոյեմբերի 9-ի եռակողմ հայտարարությունը արժանացնել 1994 թվի մայիսի հրադադարի ճակատագրին, բանակցությունները երկարաձգելով եւս 26 ամիս: Առբեօքանի դիրքորոշ

Հայութ գրիպտիզման դիմումը հստակ էր. Լեռնային Ղարաբաղի բնակչությանը հասկացնել, որ լուծարեն իրենց հանրապետությունը, այլամես Աղրբեջանը կհասներ որպատճենացնելու:

Եվրոմիությունն ու Մ. Նահանգները հրապարակայնութեն հասկացրել էին Աղրեցանին, որ ԼՂ-ի դեմ ուժի գործադրումը անընդունելի էր: Միաժամանակ նրան հասկանում էին, որ իրադրությունը փակուղի էր ճտել: Ղարաբաղի բնակչությունը մերժում էր դեռության ինքնալուծարումը: Դայկական կողմը դահանջեց հատուկ իրավունքներ ընորհել նրանց եւ կոչ արեց հաստատել միջազգային մեխանիզմներ Բարու-Ստեփանակեր երկխոսության համար: Աղրեցանը կունակառադես մերժեց այդ առաջարկները: Արևմուտքը, եւ հասկապես Աշխարհները սահացը

Ված էին, որ խաղաղության դայնանագիրը՝ Հայաստանի եւ Աղրբեջանի միջեւ կնվի որ- քան ինարավոր է տու: Դրա- նով նրանք ցանկանում էին տեկտնական տեղաշարժեր ա- ռաջ բերել Հարավային Կով- կասի աշխարհաբաղաբակա- նության ոլորտում, այսինքն՝ հասնել տարածաշրջանում Ռուսաստանի եւ Իրանի ազ- դեցությունների նվազեցմա- նը, բայց նրանք չէին կարող Աղրբեջանին սիմել ընդու- նելու Հայաստանի առաջարկ- ները եւ Վերջ դնելու փակու- ղուն: Ստեղծված իրավիճա- կում, երբ Աղրբեջանը ուժի գործադրմանը 2023-ի սեպ- տեմբերին ամբողջովին փա- կեց դարաբաղյան հակամար- տության էջը, Արևմուտքը հա- մենատական անգործունեու- թյան մատնվեց, բայց տակա- վին հույս ուներ, որ խաղաղու- թյան դայնանագիրը, այնուա- մենայնիվ կարելի կլինի կնմել:

Աղրբեջանը փաստուն ճարդկութեն մոլորեցեց Արեմուտիքին: Նախ արեմայշան հարթակները օգտագործեց հասնելու համար Հայաստանի կողմից ԼՂ-ն Աղրբեջանի մաս ճանաչելուն, հետո էլ այն որրես դատրվակ օգտագործելով դահանջեց ԼՂ հանրապետության լուծարումը, Արեմուտիքին հավասիացնելով, որ «այդ էջի բռնի փակումը» տարածաշրջանին թերելու է սպասված հաստարության ուղարկումը:

Ծարդարության դարաւուշամբ:
ճարդիկ դիվանագիտու-
թյան հետեւանում Աղրբեզա-
նը ի վեցող հասավ համարյա
անկարելի թվացող արդյուն-
ին, այսինքն՝ բռնի ուժով սփե-
ռեց դարաբաղդիներին լին հ-
րենց բնօրրանը եւ Արեւուտիցից
ոչ մի բացասական արձա-
գանք չստացավ: Կատարվա-
ծից անմիջապես հետո Աղրբե-
զանը ցըզեց Ռուսաստանի եւ
Իրանի կողմը, հավատացնե-
լով նրանց, որ Բաքուն ուրախ
էր նրանց հետ կազմակուրելու
տարածաւանային խնդիր-
ներ՝ առանց արեւույան հա-
վելաւա ներգավառածութեան:

Հայաստանը, մյուս կողմից դիմագրավում է բազում ճանաժամեր ու մարտահրավերներ: Ավելի քան 100 հազար բռնի տեղահանվածներ Լեռնային Ղարաբաղից, ԼՂ հանրապետության փաստացի լուծարում, լարված հարաբերություններ Ռուսաստանի հետ եւ բանակցությունների արեւմսյան հարթակի սառեցում: Արեւմուսթի իմբն էլ օփոթ իրավիճակով է:

Աղրբեջանը խախտել է խոստումը, արեւմսյան հարթակը անվանել անարդյունավետ եւ կողմնակալ: Հայաստանը այժմ անվտանգության նարահրավերն է փորձում դիմակայել դեռեւ կառչելով բանակցությունների արեւմսյան հարթակից: Իսկ Ուսասատանն ու Իրանը «անաղմով» առաջ են քառում 3+2 ձեւաչափը՝ համագործակցելով Աղրբեջանի եւ Թուրքիայի հետ:

ՆԱԽԻ ՅԱՆ

Տաթեւ Արցախը (Վիրաբան) կալանավայրից դուրս գալուց եւ տնային կալանի ենթակլելուց հետո առաջին անգամ խոսեց իր դատավարությունից, դատական համակարգից՝ տեսելով, որ իր հետ կատարվածն իրեն չի ընկածել, ընդհակառակը՝ ավելի է ամրապնդել դայլարի ոգին:

«Օրվա իշխանության իրամանով ինձ կալանավորել են միայն այն բանի համար, որ ես ուզում եմ Հայրենի ունենալ, իայ մնալ: Ես անհամաձայնություն եմ ցուցաբերում այն ամենի նկատմամբ, ինչ կատարվում է Արցախի ու Հայաստանի հետ:»

Շքափակման ժամանակ ես միշտ կապ եմ ունեցել Արցախում գտնվող բողոքությունը ու նրա ընտանիքի հետ: Քույր դամել է, թե ինչ է կատարվել 10 ամիսներին, իսկ սեղտեմբերի 19-ից մարդիկ Ստեփանակերտի օդանավակայախում են եղել՝ բաց երկնի տակ: Քույր գրում էր. «Այստեղ մարդիկ կամ սովոր են մահանում, կամ՝ հիվանդությունից, իսկ եթե օդանավակայախում մեզ դուրս հանեն, թուրքերը կլրակեն»:

Հաղորդագրություններ են ստանում, որ թուրքերը կրակել մետք են Ստեփանակերտ: Հայաստանի իշխանություններից դահանջելու բան չունեմ, այն անձից, որն ասում է՝ Արցախը Հայաստան է եւ վերջ, իսկ հիմա ասում է՝ Արցախն Ադրբեյջան է եւ վերջ»:

Տաթեւն ամբողջ գիտական կյանքը քարվաճառում է աղբել, 44-օրյայում եղայր է կորցրել, քարվաճառում տունուտեղ, ամեն ինչ է թողել, քարվաճառն է թողել: Հայաստանի իշխանություններից իր կորցրածի համար ոչինչ չղահանջի՞, չհարցնի՞ ինչու է եռարլուր տան անգամ մեծացել՝ եղբոր ժիրին էլ մեջը, չհարցնի՞ «ադրբեյջանցիների հետ կողդի աղբելու եւ առեւտուանելու» Ալես Սիմոնյանի կոչերին ու ծրագրերին որի, եղայր, հայր, ամուսին կորցրած ընտանիքներն ինչու՞ս արձագանքնե՞ն՝ երգուղարն՝, դափուղունո՞վ, «տաշի» կանչելո՞վ:

«Պահանջներ ներկայացնելու, դափուղատեր լինելու համար ինձ ծերաբակալել են: Ես դափուղատը ասել,

Չեղ ուզում, որ երեխաների մանկական հուշերն մնար բանսն ու բանսում՝ իրենց մայրը

որ ես հանցան չեմ գործել, օգսվել եմ իմ սահմանադրական իրավունքից եւ բողոքի ձայն եմ բարձրացրել: Ինչու է իմ նկատմամբ կալանը կիրառվել՝ որդես խափաննան միջոց. դատաճարաբանել են՝ կարող է փախուստի դիմես: Ես հենց դա ցա ծանր տար՝ ես փախչելու եմ: Իմ Հայրենիքից: Իմ անչափահաս երեխաներին թողնելու եմ, իմ եղբոր գերեզմանը թողնելու եմ ու փախչեմ Հայաստանից: Եթե կա մեկը, որը փախչելու դատաճար ունի, որվա իշխանությունն է, որը մեր Հայրենիքն այս օրին է հասցրել: Ու մի օր փախչելու է, այո»,- ասում է Տաթեւը:

Զննչական կոմիտեն սեղմբերի 19-ին Տաթեւի ֆեյսբուքյան գրառումների համար բետական վարույթ սկսել, բայց նրան ձերբակալել են սեղմբերի 21-ին՝ փողոց փակելու համար: Այսինքն՝ իրար հետ կապ չունեցող երկու գործողություն,

Եւ արանիում՝ կալանավորում եմ, որ հանկարծ երկնի չփախչես:

Տաթեւը 2 ամիս անց է կացրել կալանավայրում, 20 օր էլ տնային կալանի է ենթակվել:

«Տնային կալանին էլ նույն դատիքն է. միայն թե երեխաներ կողին էն: Բայց չի կարող գնալ աշխատանքի, որդեսզի կերակրել նրանց, չի կարող հաղորդակցել: Իսկ բանում ես 2 ամիս երեխաներին չեմ տեսել: Բարի կամք էն դրսւերի թույլ էն սվել հեռախոսով խոսել նրանց հետ: Ես նրանցից թագուհեր եմ, թե ինչու էլ են ուրիշ դատիքն է աղբելու մեջը»:

«Տնային կալանին էլ նույն դատիքն է. միայն թե երեխաներ կողին էն: Այս համար կարող է նկատմամբ անվագանդության ցույցերից իրենց մայրիկին բերման ենթակում: Նրան սովոր են այս իրավականին: Ի վերջո, զավաներ քարվաճառում են ծնվել-մեծացել, քարվաճառուց նրանց էլ են բռնի տեղա-

տեղ եմ: Որդիս կարծում եր, թե դիրքում եմ, բայց աղջկս գլխի էր ընկել, որ կալանավայրում եմ: Երկուսն էլ հետ ինացել են, բայց լրել, դրա մասին չի են խոսել:

Իմ երեխաներն իմ դայլարի ընկերներն են: Նրանց հետ սարել եմ ցույցերի, երթերի: Հաճախ են հեռուսացուցով՝ ուղիղ երերով տեսել, թե ինչու են սուսաններն անհնազանդության ցույցերից իրենց մայրիկին բերման ենթակում: Նրան սովոր են այս իրավականին: Ի վերջո, զավաներ քարվաճառում են ծնվել-մեծացել, քարվաճառուց նրանց էլ են բռնի տեղա-

հանել ու հայրենագրկել: Այսինքն որ, անչափահաս են, բայց ցա բան են հասկանում, գիտակցում, զգում», - դամեց ընդդիմադիր ակտիվիստը:

Տաթեւն իննի է իրաժարվել, որ երեխաները կալանավայր գան՝ իրեն տեսակցելու: Ջրանկացել անչափահաս որդուն ու դատեր հոգեբանական տրամադարներում, որ նրան ման չի ենթակալու, որ նրան ման չարած կանչել անհանդություն ու անհանդատություն է Տաթեւը:

Նրա դատական գործը դեռ ընթացի մեջ է: Բայց դա նրան չի հետաքրքրում՝ ինչ ուղղությունը են անեն, ինչ դատիք ուղղությունը են անեն, ինք մայրի ջիւլիսի լուսաւարությունը: Թող տանեն, էլի փակեն բանում, իր օրինակով ժողովրդին կոտրեն, վախեցնեն, հնազանդ ու ստրուկտուանեն:

Տաթեւ Արցախը դայլարը շարունակելու է:

համար նշանակություն չունի՝ ես անչափահասների մայր են, առողջական խնդիրներ ունեմ, ոչ մի բան հաշվի չեն առնելու՝ աղջիկ է, մայր է, զոհվածի հայր է, զոհվածի մայր է, զոհվածի հոգուր է... բոլորին կտանեն կիսելուն, եթե իրենց դեմ խստեն, Արցախ ու Հայաստան դայլամաշները նշանակություն ունեն: Կալանավայրում անչափահասներ էլ կային, որոնց ցույցերի ժամանակ էին բերման ենթական կերպությունը: Արցախի անչափահասներ էին: Զրոյդթեն, որ իրենց Հայրենիքը վաճառում են, իրենց հայրենագրկում ու գաղթական դայլամություն: Նրանց կալանամբն անընդհատ ավելացնում էին ու ամսաներով բանում դայլամություն:

Դրան դատիք գործողություններ են, հաշվեարդար, արդարադատության հետ ոչ մի աղջիս չունեն:

Իշխանությունների ասածը սա է՝ Արցախ են իմ հանձնում, ինը են իմ հանձնում, ա-

8 ԵՄ-ում որոշ անդամ դետություններ կոչ են անում հավելյալ օժանդակություն ցուցաբերել Հայաստանին, որդես Ադրբեյջանի մետքներությունների զի դարձած դետություն, եւ որդես նորափերի ժողովադատական դետության, որը ցանկանում է կաղերը խցել Ռուսաստանի հետ: Ուրիշներ դեմում են, որ նման այլը էլ ավելի կիրառացնի Ադրբեյջանին իրենցից եւ կիրառացնի Ադրբեյջանի համար ինձ կաղերը լինելու հետ:

«Դաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

Հաշվի դեմք է առնել նաեւ այն հարցը, որ ներկայի «հակառական տրամադարները կաղերը խցել առաջանում են դետություն և առաջանում են անկայություն եւ բանու:

</div

ԳԵՂԱՄ
ՔՅՈՒՐՈՒՅՆ

Թվերով ու տկնուններով ոգեւորվելն ու հղարտանալը մեզանում ազգային կենսակերպությունում, եթե իհարկէ՝ արդեն չի դարձել: Swarorինակը հասկաղես այն է, որ դրանք երբեմն ու հաճախ այնպիսի ձեւերով ու համեմատություններով են ներկայացվում, որ անգամ կրթական որոշակի դաշտում ունեցողներն են սարակուում դրանք հրադարակելու նորագույն արժեքության հարցում: Ամեն ինչի սկզբնադրյուր դիտելով 2018-ի իրադարձությունները, նորագույն հաջակվում հայութադարձության հարցում: Ամեն ինչի սկզբնադրյուր դիտելով 2018-ի իրադարձությունները, նորագույն հաջակվում հայութադարձության հարցում:

Այս ընթացքում մեր մարդկանց որոշակի մասը կանգառներում է անցկացնում, իշխանությունների բնորոշմանք՝ բարեփոխված իրենց անհրաժեշտ տրամադրության միջոցին սպասելով։ Ռուբենը անցնում էն, իսկ սպասողներից ոմանին դեռ չեն մեկնում։ Ի վերջո, ասեմ, 40 համարի միկրոավտոբուսը ժամանում է, որը Նոր Նորի մասիվները Զեյթունի միջոցով կալորում է Քանաքեռի հիվանդանոցային համալիրների հետ։ Մարդիկ տեղավորվում են ու վարորդի հարզում մոտ 50

Դուքսը կառուցվում է առաջին աղավերծման կայանը, որը սնուցվում է 100% արեւային էներգիայով: Մինչև 2024 թվականը կայանը օրական կարառությամբ կատարի 500 միլիոն լիտ խնելու:

Վաշինգտոնն արդեն սկսել է ԱՄՆ մայրաքաղաքը մինչեւ 2032 թվականը վերածել աշխարհի առաջին բաղադրիչ 100%-ով վերականգնվող էներգիայով սնուցվող բաղադր վերափոխելու ծրագիր: Նախագիծը հիմնված է ժեներիտանի արեւային մարտկոցների ժեղադրման վրա, որոնց բաժին է ընկնում բաղադրիչ ածխածնի արտանետումների երեսի բառորդը: Վերականգնվող էներգիայի միջազգային գործակալության վերջին գելուցում նշվում է, որ մարդու էներգիայի ոլորտը մինչեւ 2030 թվականը կատարի ավելի բան 30 միլիոն նորագույնացւուք:

Արեւային էներգիայի արտադրության համաշխարհային առաջատարներից են Չինաստանը (արտադրում է 130,4 ԳՎտ), ԱՄՆ (85,3 ԳՎտ), ճապոնիան (63,3 ԳՎտ), Չինկաստանը (57,4 ԳՎտ), Գերմանիան (48,4 ԳՎտ), Իտալիան (22,6 ԳՎտ), Մեծ Բրիտանիան (14,2 ԳՎտ) եւ Ֆրանսիան (12,8 ԳՎտ): Ինչպէս տես տեսնում ենք, խոսքը, առաջին հերթին հզոր և սննդաբանական ունեցող երկների մասին է, որոնք կարող են իրենց թռվածական արտադրության մասին առաջարկ կատարել:

Ե սղասելու դատարք:
Դրող հայտարարում է. -
Ն ընդամենը երկու միկ-
Վտորուս է սղասարկում,
զի մյուսներն անսարքու-
ն դատառով չեն շահա-
ծվում, դահեստամասերի
սղասում: Կե ի՞նչ անեն
եփոխիչները, երբ Լարսը
է: Այս այդ Լարսը, որտեղ
ին հաղորդագրություննե-
մեկի համաձայն դեռի
500 բեռնատար է կանգ-
ի հայկական համարանիշ-
ով, դեռի ՀՀ 1000:

ամանակավոր այսօրին խնդիրներին ավելանում ուղեւորափոխադրումներ լզմակերպողների յուրօրին լուծումը: Ասեմք, Տարածանձնող որեւէ մեկը ցնում է, թե որտեղ է 40 տարի կանգառը: Զրուցացը ամենայն բարյացկայացամբ ցույց է տարիս կանգը: Մարդ մոտ 100 մետր ում է, մոտենում նշված տարի տրամադրության միջին եւ դարձում, որ այն իր մեջ կալախ կայցը չի տանում, դրաբանումն էլ հետեւյալն ճեզ 40 համարի միջկրոպուսն է դեմք, ահա այն ժիցից. եւ ցույց է տալիս 100 տար անդին կանգառը: Եվ այդ՝ ինչու է անհարթեցնուն ծագել 40 համարների նույնության միջոցներով լուրջերուն միմյանց հետ չաճեւող Պ. Սեւակ-Ռու-

բինյանց փողոցների սովորակածը, հնչում է իմբնարերաբար: Թե ինչ նրանք յուն եղանակում այսօրինակ աշխատանքը, գույց բացարձի որս հերինակներ:

Թերեւս նաեւ այն, թե ինչ նրբություն է դարունակում մի շարժ դեմքերում կանգառ-ների միմյանց շաս մոտ լինելու հանգամանքը։ Տեսե՛ք. 9-րդ համարի տրոլեյբուսը կանգառ ունի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի դիմաց։ Կանգառից անմիջապես հետո տրոլեյբուսավարը մեծ ջաների ընորհիվ ու արդյունքում «տղավորվում» է բանուկ դղողոսայի առաջին գծում, որմեսզի ձախ մտնելու հայտնի մոտ 50 մետրի վրա գտնվող Թամանյանի բարակեր հոււշակորողի դիմաց, որտեղ կանգառ կա տ-

ղադրված: Մայրավահափի ամենաքանուկ հատվածներին մեկն է նըւպած վայրը, որտեղ խնդիրներ է ստեղծում թե կանգառի տեղադրումը, թե 10-12 մետր երկարության սրացումը և լեյբուսների երթեւեկը: Զարգացնեն ընդունում են ուժության համգույցը բարդությունը և ներ է ստեղծում, որոնք լուծենում են համար ճամանագեց կառավարությունը կան, եթե իհարկե... այդ դիսիփ գՏնելու ցանկություններին:

Գնայիս հարցեր հարց

Դամուկ դաշտը դաշտ
դառնում է ուրց երկու սարի ա
ռաջ կանգառների միջանկյա
հատվածներում առանձին հե
տինսների դահանջով ս
ղարված կարգավորիչ սարք
ի շահագործումը: Առանձին
հետինսների դահանջով են
ասելիքը ձեւակերպում, բանզ
մեր համարավացիների այ

տեսակը իրեն նեղություն չէ
տալիս փողոցը հասել մի բանի
տասնյակ մետր հեռավորու-
թյան վրա գտնվող կարգավոր-
վող անցումնվ, գերադասելով
անցումը երթևեկող ավտոմե-
տրանսպորտի դաշտանմերում, որը
նաեւ դժբախս դաշտահարների
էր հանգեցնում: Դիմա արդեն
դրանց կարմիր լուսի տակ
դարտադրված կանգնած կա-
րողանելու են զայրանում, բան-
գի սիմոված են նախորդ
կանգառից հազիվ 50-60 մետր
անցնելոց հետո դարձյալ
կանգ առնել, երեմն նույնիսկ
երեխաների կողմից կարգա-
վորիչ կոճակը սեղմելու ար-
դյումնում: Դարց է ծագում.
կապ չկա՞ արդյոյն վարորդների
հոգեքանական վիճակի եւ
մահվան ելքով ավտովթանե-
րի բանակի ավելացման մի-
ջեւ, բանգի այս մասին հաղոր-
դումներում հաճախ է նշվում,
որը վարորդները սթափ վիճա-
կում են գտնվել:

Զալարային երեւեկը, հետիունը թե ՏՐԱՆՍՊՐԵՐԱՅԻՆ, մեր առօրյայի անքաժանելի մասն է, որի դաշտականագուները կոչված են այն թե անվտանգ, թե հաճելի դարձնել: Վկաղ, առաջն այդդիմին չէ բարեփոխված հայտարարվող մեր հանրային ՏՐԱՆՏՐԵՐՆ:

Սովորական սեղման մեջ պահպանական գործությունների մասին:

Այլընտանիքին էներգետիկա. միջազգային փորձի վերլուծություն

Վերջին միտումներից է Էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների զարգացումը ոչ այնքան զարգացած Երկրներում ինչպիսիք են Լասինական Ամերիկայի կամ Աֆրիկայի շատ երկրներ: Այդ դեռևսությունները ցանկանում են օգտվերնության ընձեռած հնարավորություններից եւ ներգրավում են օսարերկրյան ներդրումներ: Օրինակ՝ Կարիբյան ավազանում տարեկան 2600 ժամ ցերեկային լուս կա: Սա շատ ավելի բարձր ցուցանիշ է, քան արեւային Էներգիայի արտադրության ներկայիս առաջատարների մոտ, ինչպիսիք են Գերմանիան կամ

ՍԵԸ ԲՐԻՏԱՆԻԱՆ:

Թանում: Նոյնիսկ Յարավային Աֆրիկայում արեւալիքին ֆերմաները արտադրում են ընդհանուր արտադրված էլեկտրաէներգիայի մոտ 2,5%-ը:Գերմանիայում, օրինակ, այս ցուցանիշը կազմում է մոտ 10%:

Ենու 10%:
Արեւային էներգիայի մեջ ներդրումնեւ կատարելու ամենամեծ առավելությունն այն է, որ միշտ արեւ կա: Նավերգազը կամ ածուկը կարող են վերցանալ: Շատ արեւի՞ն:

Արեգակնային էներգիայի մեջ ներդրումների մեջ այլ առավելությունն այս է, որ այն ունի համեմատաբար ցածր բնադրականական ազդեցությունը և համեմատած հանածող վառելիքի: Սա երեսին առնելի է ինչպատճենացնելու համար:

սի գրավչության համար: Այսօր արեւա-
յին էներգիան գլոբալ տափանան կարե-
տրագույն լուծումներից մեկն է: Արեւ-
եկրներին տալիս է նաև էներգետիկ ան-
լախություն:

Արեւային էներգիան նաեւ գրավիչ է, բանի որ թույլ է տալիս լուրջ խնայողություններ անել: Ենթադրվում է, որ միջին ամերիկյան ընտանիքը 20 տարվա ընթացքում կարող է խնայել ավելի քան 30000 դրամ, եթե օգտագործի միայն արեւային էներգիա: Զնոռանանք աշխատատեղերի մասին. արեւային էներգիայի մեջ ներդրված գումարը 2-3 անգամ ավելի շատ աշխատատեղ է ստեղծում, քան ածովիսի կամ ընական գազի մեջ ներդրված գումարը:

Արեւի վրա հիմնված վերականգնվող էներգիայի աղբյուրները նոյասում են դիվերսիֆիկացնանը եւ իննարաբավությանը: Բացի այդ, դրանք զարգացնում են տարածաշրջանի արդյունաբերությունն ու ՏԻՏԵԿՈՒԹՅՈՒՆ որտեղ որպես

Արեգակնային տեխնոլոգիայի մեջ օգտագործվող բաղադրիչներից շատերը դարձնակում են հազվագյուտ հոլովակներ, որոնք դժվար է վերաճութել: Զանի դեռ այդ նյութերին փոխարինողներ չեն գտնվել կամ մինչեւ swrptեր բաղադրիչների կերպամակում:

ավելի մատչելի դաշնա:

